МАЙ! МАШАР! КЪАХЬЕГАМ!

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ»)

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 52 (4494). | 1 МАЙ, 1971 шу. | Мах 2 кеп. | Газета арадувл 1923 шера денз

С. Хакиева фотоплакат.

КЪАХЬЕГАМЕИ МАШАРЕИ ЦIЕЙ

Цlаькха а мехкдаьннад дерригача дунен тlарча къахьегамхой сийрда Цlей—Цхьоалагlа Май. Укх шера къаьстта гlоза, дегаш ураэтта, деладенна долаш дезду вай из Де. Из да укх шера Цхьоалагlа Май берриге советски нах КПСС XXIV съездо политически а къахьегама а хьинар айдаь болча хана дездеш хилар. Тахан, дерригача дунен тlарча болхлой вошала, бlаьстан, къахьегама, машара дийнахь вай Лаьтта мел болча нахага къаьгга дlахьокх воаш ленински Коммунистически партена гонахьа чlоагlа кхотаденна а коммунизма идеалашта мутlахьа а хилар.

Цу парте байракха кlал дийтаб вай даьй 1905 шера баррикадашка, цу байракха кlал дунен тlа цlаккха а ца хиннача тайпара йола революци яьй вай мехкарча болхлошеи ахархошеи 1917 шера, хьалхара пятилеткаш чакхъяьхай, Сийлахь - боккхача Даьймехка тlом лаьттача шерашка дунен тlа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе моастагlех лораяьй, хlанз дуне цецдоаккхаш толамаш а доахаш коммунизм хьалъеш боахк.

Советски Союза къахьегамхоша дика толамаш даьхад бархlалгlача пятилетке. Керттерча экономически а социальни а хьокхамашка диллача толамца кхоачашдаьд КПСС XXIII съезда Директивашка белгалдаьха хинна декхараш. Еррига промышленни производство дегlайоалаяра а къаман доход лакхъяра а даькъера заданеш кхоачашъяьй. Хlаьта бахача наьха доходаш, болхлойи гlулакхерабарийи алапеш, колхозхошта къахьегамах лур лакхдара, розничн товарооборот шеръяра хьакъехьара пятилетка заданеш тlеккхоачашъяьй.

Тахан цlеча байракхашца, хоза кийчъяьча транспаранташца цlей дезде араяьннача колоннай мутlараштa юкъе гlа боахаш болха миллионаш бола советски нах Даьхенга, партега рапорт телаш ба коммунизма материально - технически база хьалъеча даьхача толамех. Берригa вай советски нах санна кердача производственни толамашца накъабаьхкаб Цхьоалагlча Майна Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхой а. КПСС XXIV съезда сийна яьржача социалистически яхье тlеккхоачашйир республика болхлоша, колхозхоша, интеллигенце биъ бетта плани шоаш тlайийца социалистически декхараш. Промышленни предприятей коллективаша ханал хьалха кхоачашъяьй продукцена реализаци яра биъ бетта план. Юрта боахама къахьегамхоша цlаккха ца даьхача тайпара дика lангара даьхад хьайбаш, лакхъяьй цар продуктивность, дика вlаштlехьдолаш дlадоладаьд бlаьстан балхаш, берригa шоай низ тlабахийта къахьет ийслагlча пятилетка хьалхарча шера Даьхенна дукхагlа ялат, дулх, шура, кхийола юртбоахама продукци ялара.

Тахан демонстраце араяьннача колоннашта юкъе городашка а юрташка а хьалха болх бархlагlа пятилетка дикагlа чакхъяьккхараш, кердача пятилетка хьалхара шу толамца дlадоладаьраш. Вай республика столице — Грозне из бокъо кхаьчай планах лаьрхlачул дикка дукхагlа «lаьржа дошув» даьккхача «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахошка. Цунна тlеххьа гlоргъя биъ бетта план толамца кхоачашъяьча сийлахь - воккхача В. И. Ленина цlи лелаеча района коллективаш.

Республика къахьегамхой толамаша дог гlоздоаккх. Хlаьта а дийзалийта йиш яц вай халкъа боахама дерригача доакъошка къоаста ца еш проблемаш, дукха пайда эцанза резерваш хилар.

— СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОЙ! БЕРРИГА НИЗ ТIАБАХИЙТА КПСС XXIV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЯРА, ИЙСЛАГIЧА ПХЕ ШЕРА ПЛАНА ЗАДАНЕШ ТОЛАМЦА КХОАЧАШЪЯРА! — аьннад 1971 шера 1 Майна долча КПСС ЦК Тlахьехамаш тlа.

Дукха да ийслагlча пятилетке де дезараш. Промышленноста lалашде деза социалистически экономика индустриальни база шеръелгеи тоаелгеи, лакхъе еза производства эффективности технически боарами, овлангара тоае еза продукце дикал.

Юрта боахама хьалхашка а латт лоархlаме декхараш. Дукхагlа арехеца еза продукци, лакхбе беза культурай хьувкъам, хьайбай продуктивность.

Лоархlамеча политически кампанена кийчлуш да вай хlанз: укх шера 13 июне хоржамаш хул РСФСР-ен Нохч - Гlалгlай АССР-ен Лакхехьарча Советашка а йоттигерча Советашка а. Укх деношка цlераш йоахаргъя депутаталла кандидатал барий. Социалистически демократе доккха цlей санна чакхдаха деза уж хоржамаш.

Вай мехка коммунизм хьалъяр lалаьмате боккха интернациональни лоархlам болаш гlулакх да. Тахан, дерригача дунен тlарча къахьегамхой барт - пхьоагlон дийнахь вай планета тlа баха миллионаш бола нах Советий Мехкагахьа хьежаш ба. Царна хов вай мохк сийлахь-воккхача В. И. Ленина васкеташ чакхдоахаш боалилга, дерригача дунен тlара тоlабаь боахка нах цо хьаллоацилга. машареи прогрессеи тешаме хьаьхо из болга.

Коммунизма идеяш котъювлаш латт дерригача дунен тlа. Цlаккха а дергдоаца дийна гlулакх а хинна дlаэттай уж вай мехка, денгара денга чlоагlлуш латтача социалистически система паччахьалкхенашка. Коммунизма байракха кlал шерлуш латт болхлой классо, дерригача къахьегамхоша дунен массе а мuiнге империализмана духьал лоаттабу къовсам. Ленина васкеташта тешаме йолча Советски Союза Коммунистически парте ший декхар лерхl болхлой класса барт чlоагlбар, пролетарски интернационализма идеяш шерра йоаржаяр, дерригача дунеп тlара коммунистически болам кхотабар машари прогресси хьаллацар. КПСС XXIV съездо а лаьрхlал уж дешаш парте чlоагlа уйла тlаяхийта езарегlа.

Пролетарски барт - пхьоагlо яхар даьсса дош дац вайна. Вай кхетаду вай Даьхе йlаьхегlа ме хул, империализмана духьал социализми демократии бахьан лоаттабеча къовсаме цо лоаца дакъа лоархlамегlа хургхилар. Экономика дегlайоалаеча боаккхача хlара вай толамо, хlара коталоно коммунизма низ совбоах. дукхагlа тlаоз наьха теркам, дукхагlа хул цун байракха кlал увттараш. Цудухьа да советски наьха пятилетка кхоачашъяра берригa шоай низ тlабахийта оврцагlбовлар.

lалаьмате дог гlоздаьнна. низах тоаденна долаш денад вай халкъ Цхьоалагlча Майна накъа. Воай кхоане дика хургйолга ховш да вай. хlаьта коммунизм хьалъяра берригa низ,—хьаькъал, опыт дlалургйолаш а да. Вай ях тахан: марксизма - ленинизма байракха кlал Коммунистически парте хьалхлеице ленински новкъа коммунизмага гlо.

ПЛАНАЛ СОВГIА

Дунен халкъашта юкъерча дезана цlейна—Цхьоалагlча майна къахьегама совгlат кийчдера доккхий социалистически декхараш тlаийцадар «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Биъ бетта планал совгlа цар даккха лаьрхlа хинна мехкдаьтта 7.5 эзар тонн яр. Уж декхараш тlеккхоачаш а деш мехкдаьтта даккхара биъ бетта план 28 апреле кхоачашъяьй цар. Планал совгlа даьккха «lаьржа дошув» 12 эзар тонн я, хlаьта планал совгlа яьккха газ 1 миллион гаргга кубически метр я. Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай управлене А. Л. Цатуров керте латтача районни инженерно - диспетчерски служба коллективо. Цо кхы а хьалха кхоачашдаьд Цхьоалагlча мая сийна тlайийца хинна социалистически декхараш.

З. ЧЕВИЧАЛОВА,
«Октябрьнефть» НГДУ планови отдела начальник.

Хь. ОСМИЕВ.

БIАЬСТАН ЦIЕЙ

Заман йоl мо, хоза, къаьга
Дена кхаьчад бlаьстан цlей,
Дунен тlарча къахьегамхой
Барт-йиш чlоагlъю доккха цlей.
Цlера алаш санна лепа
Цlе байракхаш шершаеш,
Хьайна форд мо, алам доагlа,
Халкъий машар кхайкабеш.
Тахан готта я вай майдаш,
Улицаш а готта я.
Балха алам даьннад цар тlа
Дегай йlовхал шортта я.
Мела мух ба лаьгlа хьекхаш,
Цо цlе даьреш ловзаду.
Наха юкъе чу а гlерташ,
Цар басилгех хьекхалу.
Зовне иллеш. Наьха белар,
Сапаргlата гlоза ди.
Хьанна хезад, хьанна дайнад
Ер мо сийрда дена ди!
Хозий шоана дувла цlогlарч
Сийлахь парти хестаеш?!
Лакхегl айе цlе байракхаш,
Маьлха гарга кхоачаеш!
Тахан готта я вай майдаш,
Улицаш а готта я,—
Чот-са йоапаш нах ба цар тlа,
Дегай йlовхал цар тlа я.

СовгIаташ дIаденнад

Самардийнахь 1 Мая цlейна хетаяь город Грозне Ленински района къахьегамхой викалий торжественни собрани хилар Лермонтова цlерагlча республикански драматически театре.

Чlоагlа тlоараш а тохаш торжественни собране сийлахьча президиуме хержар КПСС ЦК Политбюро.

Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой солидарноста денах даьца собране доклад йир КПСС обкома хьалхарча секретара нов. С. С. Апряткина.

Цул тlехьагlа массава а дегаш гlоздаьнца волча хьалашка района мехкдаьттан яйгачен промышленноста болхлой йоккхача группана дlаелар бархlалгlча пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъярах царна енна СССР Союза орденаши медалаши. Деза совгlаташ дlаделар нов. Апряткина.

Ленина ордени «Серп и молот» яха дошо медали дlаелар Социалистически Къахьегама Турпала цlи еннача Грозненски хlамаш тегача производствай объединене швеяна - мотористкана М. П. Ушакована. Ленина орденаш елар «Грознефтеразведка» треста воккхагlволча бурувдеттача мастера Л. Я. Бучневна, Грозненски когагlирсий фабрикерча прессовщицана - вулканизаторшицана М. П. Антоненкона, Грозненски хlамаш тегача производствай объединенерча швеяна - мотористкана В. К. Сурцевана.

Совгlаташ дlийцарий цlерагlа, шоай къахьегама лакха мах барах партенеи правительствана доккха баркал аьлар Социалистически Къахьегама Турпала М. П. Ушаковас.

Торжественни собрани чакхъяьнначул тlехьагlа цига дакъа лоацаш хиннараштa «Холаш тlара гlоа» яха спектакль хьеххар.

* * *

Укх деношка Горагорске мехкдаьттахой культура Цlагlа 1 Майна хетаяь торжественни собрани хилар, доклад йир парте Надтеречни райкома шоллагlча секретара И. Д. Дожикаева.

Цул тlехьагlа СССР Лакхехьарча Совета Президиумо тlадиллаpагlа республика. Лакхехьарча Совета Президиума председатела К. И. Оздоева болхлойи специалистийи йоккхача группана дlаелар бархlлагlа пятилетка ханал хьалха кхоачашъярах царна енна орденаши медалаши.

Октябрьски революце орден елар оператора А. Ф. Вилковна. Къахьегама Цlеча Байракха орден еннараштa юкъе ва скважинашта капитальнии лаьтта кlали ремонт еча цеха бурувдеттар Н. И. Дорофеев, мехкдаьттеи гази доахача «Горскнефть» управлене начальник Н. Д. Корнилов, автотранспортни цеха шофер М. А. Исаев, токарь Х. Д. Хамидов. Советски Союза орденаши медалаши еннай производстве хьалха латтача 16 сага.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указагlа пхе шера планаш кхоачашъеча тlехдаьнна доккхий хlамаш карагlдувларах Ленина ордени «Серп и молот» яха дошо медали дlакара а луш Социалистически Къахьегама Турпала цlи еннай дикагlа белгалбаьннача химически, мехкдаьтта чакхлоахача, мехкдаьтта химически промышленноста, геологотохкама балхий. химически мехкдаьттаи, гlишлошъеча, наькъаш дехкача, коммунальни машиностроене, электротехнически промышленноста, приборостроене, энергетикаи электрификацеи, целлюлозно - каьхата, микробиологически промышленноста, яйгачеи кхачани промышленноста машиностроене, кхачан, чкъаьрий, дулха, шурий промышленноста, доагора промышленноста предприятейи организацейи болхлошеи специалисташеи.

Нохч - Гlалгlай АССР-е

Колесников Николай Кондратьевиче — «Красный молот» машиностроительни завода директора.

КПСС XXIV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕРГЬЯ!

Итт дийнахь — 1971 шера 30 марта денз 9 апреле кхаччалца йолча хана вай мехка а дерригача дунен а къахьегамхой теркам тlабахабар съездий Кремлевски Двореца, Советски Союза Коммунистически парте XXIV-ча съезда балха.

Хlара укхаза аьнна дош гlаздаха а диканга дог доахийла йолаш а тlаэцар вай доттагlаша, гоама долаши кхераши тlаэцар вай моастагlаша.

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яьча парте Центральни Комитета Отчетни доклада тlа дlаяхача пятилетке даьхача толамий итогаш яьй, нердача пхе шера мохк дегlабоалабара дола парте политика керттера лостамаш белгалдаьхад.

Коммунистически парте XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъеш вай мехко йоккхий коталонаш яьхай коммунизм хьалъяра дерригача керттерча лостамашка. Боккха дlахьалхашка гlа баькхкаб вай социалистически экономика. Дикка лакхбеннаб промышленни производства боарам. Бlубенна дегlабера юрта боахам. Керда толамаш даьхад lилмей техникеи дегlайоалаеча, царна керда карагlдаьннарех тlа-тlа дукхагlа пайда ийбир.

Бархlалгlча пятилетке промышленни производство 50 процент лакхъелар. хlаьта къаман доход — 41 процент. Хlаьта халкъа дукха эша товараш 49 процент дукхагlа арахийцар.

Мехка рекордни ялат даьккхар — 186 миллион тонн. боамби — 6 миллиони ийс бlаь эзари тонн.

Цу дарда гlа, аьлар ший доклада гlа нов. Л. И. Брежнева, — вай чlоагlа дlахьалхашка даьннад юххера а вай парте балха керттера маlан гойтача лостаме, дерригача советски халкъа вахара хьали культуреи дlахо а лакхъяра лостаме».

Бархlалгlча пятилетке бахача наьха цкъан сага сих лаьрхlа реальни доходаш 33 процент лакхъелар. цкъан ахаззеи лакхъеннай потреблене общественни доходаш, розничн торговле товарооборот 48 процент лакхъеннай.

Дlадаха пхе шу дар социалистически общественни отношенеши советски демократии толамца дегlаиха шераш, СССР халкъий вежарашха дола доттагlал дlахо а тоаденна. мехка политически оборонни низ дикка чlоагlбенна шераш.

Уж толамаш доахача цхьадола дакъа лаьцар Нохч - Гlалгlайчен къахьегамхоша а. Промышленни производства даькъе республика план кхоачашйир 1970 шера октябрь чакхбоалаш. Пятилетке промышленни продукци арахецилга 1,6-зза лакхделар. Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхошкара мехкага кхаьчар планал совгlа 86,6 миллион сома маьха продукци, планал совгlа 58 миллион сома пайда а белар.

Кlезига толамаш даьхадац юрта боахама къахьегамхоша а. Шера юкъера лаьрхlа юрта боахама продукци йоаккхилга 28,5 процент лакхделар, валови лаьрхlа дукхагlа даьхар баьцадараш, сом, комсаш, шекара свекла, тхьамка, лаьттан кхийола продукташ кийчъяра план тlеккхоачашйир. Дийбал хьайбаш, лакхъеннай цар продуктивность. Лакхденнад хьайбаш коа тlара балхазараш, шура, фуаш, тха кийчлелга.

Дерригa советски халкъ а санна, съезд хьаеллара къахьегама совгlаташ ийца накъабахар республика къахьегамхой. Съезда хьалхарча социалистически яхьа юкъе а баха, кхы а лакхагlа овсарле йолаш болх бе, ха, бедал кхое. дукхагlа промышленнии юртбоахамеи продукци яккха гlийртар из.

, К. ОЗДОЕВ,
Нохч - Гlалгlай АССР
Лакхехьарча Совета
Президиума председатель

Толамца кхоачашъяьй ийслагlча пятилетка хьалхарча шера хьалхарча квартала план. Республика промышленноста ара а хийца, дlаяхьийтай 8 миллиона 201 эзари сом мах бола продукция, цу тlа керттерча даькъе из дир къахьегама овсарле лакхъяра чотах.

Кlезига толамаш даьхадац юрта боахама къахьегамхоша а. Хьайбай продукташ йоахкара хьалхарча квартала плани тlайийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдаьд.

1971 — 1975 шерашка республика къахьегамхоша промышленни продукци йоаккхилга лакхде деза 43—46 процент. шера юкъера лаьрхlа тlаккхетар 9 процент а хулаш.

Къаьстта доккхий декхараш латт мехкдаьттахошта хьалхашка. Пятилетка чакхйоалача шера 25 миллион тоннага кхоачаде деза доаккха мехкдаьтта. хlаьта укх шера — 21,5 миллион тонн. Из дара кlоарга яла горизонташ шозза дукхагlа такха еза, йизза караерзае еза 5—7—10 эзар метр кlоарга бурув тоха техника а технологи а, кастагlа кара а ерзаеш. болх бе йолаялийта еза мехкдаьтта доалла керла моттигаш. Мехкдаьттаца йоагlа газ гулъе а чакхъяккха а еза, факелашка йоага газ йовe еза.

Машинаши металлах хlамаши ю промышленность 1,7-зза дукхагlа продукци арахеца езаш я.

Доккхий декхараш оттадаьд гlишлошъечеи монтажнии организацешта хьалхашка. Халкъа боахама дерригача доакъошка 2 миллиард гаргга сом паччахьалкхеи капиталовложенеш караерзае еза. 1971 шера 295 миллион сом хургъя уж е дlадахача шера хиннарел 44 процент дукхагlа. Гlишлошъю организацеш декхарийла я капитальни гlишлошъяра болх чlоагlа тоабе. хьахийца средстваш йизза караерзае, план кхоачашъелга lалашде.

Доккхий декхараш латт юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка а. Ялат дукхагlа доаккхилга керттера дош долаш дус. Пхе шера планал совгlа паччахьалкхенга 35 процентал кlезигагlа доацаш ялат дохка деза вай. Из дара хlара гектара тlара лерхlаш 5 центнерал кlезигагlа доацаш дукхагlа ялат лаккха деза вай. Валовой лаьрхlа техническа культураш, баьцадараш, сомаш, комсаш, дукхагlа чуя еза.

Валови а товарни а юрта боахама продукци дукхагlа йоаккхилга lалашде деза дlахо а интенсификаци яра, лаьттан хlара гектарах дикагlа пайда эцара, дlаюаш йолча культурай структу-

(Нистедоалар 2-ча оагlо тlа).

Тха интервью

Бархlагlча пятилетка турпалаша дувц

Бархlагlча пятилетке доккхий толамаш даьхача промышленноста а юрта боахама а къахьегамхошта, специалисташта, кулгалхошта Социалистически Къахьегама Турпал яха цlи еннай. Цу тайпара сий даьд партен пачхьалкхенан вай Нохч-Гlалгlай республикерча бархl сага. Царех ва Йаьсарен района «Экажевский» совхоза звеньевой Албогачиев Артагlа, Нохч-Гlалгlай гlишлошъеча управлене каменщик Хадиев Шамсутдин, Грозненски хlамаш тегача производствай объединене швея - мотористка Ушакова Мария Павловна, Малгlабика района «Кавказ» колхоза жа lу Бахмадов Мади, Шелковской района «Коминтерн» колхоза председатель Табацкова Вера Георгиевна, «Малгобекнефть» мехкдаьттен гази доахача управлене оператор Лологаев Ахьмад, «Старогрознефть» мехкдаьттен гази доахача управлене керттера инженер Бабуков Владимир Георгиевич. Тха корреспондента царгара интервью йlцар укх деношка.

□

АЛБОГАЧИЕВ Артагlа

— Йицъялаза да тхо «Экажевский» совхоз республике эггара тlехьаюсачарна юкъе хьеш хинна ха. Хlанз геттара баьнахьа даь хlама долга хоаш да цу хана совхоза лаьтташка коартолаш дlае тхо доладалар. Из культура тха лаьтташка мишта хул хьожаш техка езаш яцар, хlана аьлча вай даьша укхаза кхеть а, цох довла беркат довзаш а я из. Тоьам ба духхьал тха звенос дlаяхача пятилетке юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 180 центнер коартолаш чуенаяга белгалдича. Планал шозза дуккагlа я уж. Иштта пийрхlачул дикка совгlа шоай кхашкара коартолаш чуккухьаш дукха звеньяш я боахаме. Царех я Аушев Юсапа, Угурчиев Iaмархана кулгалду коллективаш. Цар а дукхача тха юртарча наьха а къахьегамах хьахинна хlама да тахан са наькха тlа Дошо седкъа баллар.

Бlаьстан балхаш дика чакхдоахаш 1-ча Мая цlайна наькъаенай тха коллектив. 60 гектар долча тхоай кхай тlа коартолаш дlайийна даьннад тхо. Укх тlехьарча деношка оаха дlайийнараш «волжанин» яхача тlехьа кхачача фух йола коартолаш я. Цул хьалха дlайийр «любимец» яха хьалха хьайоаларш. Царна лаьтта кийчдеш, дlае коартол хьакоржаш, уж дlаюш тхо доахкача хана болх беш яр парте съезд. Цу хана айденна хьинар ца дукийташ чакхйоаккхаргья оаха керда пятилетка. Хlьата укх шера гектара тlара 180 центнер коартолаш яхар тlаийца декхар дикка тlехкхоачашде дага ва со.

□

УШАКОВА Мария Павловна

Пхийтта шу даьннад аз хlамаш тегача къахьега. Юкъанца дукха хелонаш эзар ез керда дlаболабаьча балха цхьаккха гоьвзал ца хиларца дувзаденна. Цхьабакъда опыт йолча мастераша гlо дир сона. Из дерригa юхадагадохийт сона хlанз гхоашта юкъе керда балха ена йоl бlаргаейча. Цхьаяр озаенна, хlама хатта эхь хеташ хул. Эггара хьалха цу тайпарча сага новкъостал а ду хьехам а пу аз. Сона уллув яглa хlанз Лизунова Валя. Цхьа шу да цо тхоца къахьега. Цу юкъа коллективе лоархlаш йола болхло хила аьттув бьиннаб цун. Иштта балха баьхка тха къахьегаме шоай моттиг дlалаьца нах хlанз лаьрхlа а варгвац. Дlахо йодача хана а сай хьинар, кхетам кхобергбац вз къоначарна новкъостал дара, къахьегам безаш уж хилийтара. Вай партен пачхьалкхенон къахьегама мел сий ду ховргда духхьал са вахарга хьежача. Сох яьй Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутат, «Знак почета» яха орден, Ленински Юбилейни медаль еннай, хlьата хlанз Социалистически Къахьегама Турпал яха цlи еннай.

Ялх шу даьнача хана дай нанен доацаш йиса сон са вежарийн дуккхача наьха йlовхал, паччахьалкхен йоакхо дагара йовлаш дац. Тахан моллагlа новкъостал эшаш харжархо сайна тlаьеча сай яр саина уйла цун керта чу йоассаяра сай низ дlакхоьчар ду аз, дlахо йодача хана дерг а да.

□

БАХМАДОВ Мади

Дlаяхача пятилетке ши lул хилал планал совгlа lоахарий кхедаьд са бригада. Из духхьал са хьинарах хьахинна хlама дац. Соца къахьегачар тешшамен хьинарен болх баь бецаре карагlдаргдацар тха хlара бlаьжийна тlехьара юкъера лаьрхlача хlара шера 138 lаьхар хьакъоастабе. Цудухьа тахан сайна денна совгlат тха бригадерча моллагlча сага хьожадарах из нийса дийза хlама да аьнна моттаргдацар сона.

Укх деношка бригада лепаду жа дийба даьннад. Тха балхе юкъе эггара халагlа йола юкъ я

(Йистедоалар 3-ча оагlо тlа).

Назране хьалъеш латтача гlишлошта юкъе белгала да шоана аьттехьарча сурта тlа гу цlа. Белгал да из укхаза хlанзалца хьал мел даьчарел доккхагlа хиларца (бlаь дезал баха ховшаргба цу чу—бlарчча юрт), тlера а чура а шиь тайпара эргалонаш йолаш хиларца. Белгал да из сиха лакхлуш хиларца а. Дукха ха яц цу шаьрача метте гlишлошъераш загалаш тохаш баьхка. Бакъда, хlанзе а шоллагlа этаж къовла йолаеннай.

Иштта ханал хьалха яла гlерташ хул хьинар долча кулгашта караяха гlишлю. Из хьалъерий бригадир (лакхехьарча сурта тlа гу шоана из) Дилигов Хож-Ахьмад ше а ва лакха говзал, хьинар делаш саг. Дукха ха я цо мастерок бе елла, деррига а ший къахьегама вахар цунна хетаде лаьрхlа. Пхелагlа разряд я цун. Цхьабараштa-м духхьал дош мара дац из «разряд» яхар. Бакъда, гlишлошъераштa ший тайпара чулоацам ба цун: цо хьахьокх цар кулга говзал, шоай балхацара безам, хlаране къахьегама овсарле. Нагахьа санна 11 разряд йолча каменщика нормах 360 кирпишк йилла мара ца езе, йиълагlъяр йолчун 1100 йилла еза, пхелагlъяр йолчун кхы а совгlа. Цунга хьежжа lотlакхет алапи а, къахьегама овсарле а, Хож-Ахьмад цу халача лагlа тlа ваьннав.

Цунна тlакхача боахк бригадацара дукха бараш а. Уж ба Ленина орден лелаю Цороева Яха, цун нешаш (новкъостий) Сагова Новдаш, Хасиева Фатима, маlа нах Абадиев Дауд, Албогачиев Саварбик, кхыбараш. «Ударни бригада» оал цох из чуйоагlача

ХАНАЛ ХЬАЛХАБУВЛ ГlИШЛОШЪЕРАШ

□

РЕПОРТАЖ

№ 482 йолча ПМК коллективе. Я а я из ударни.

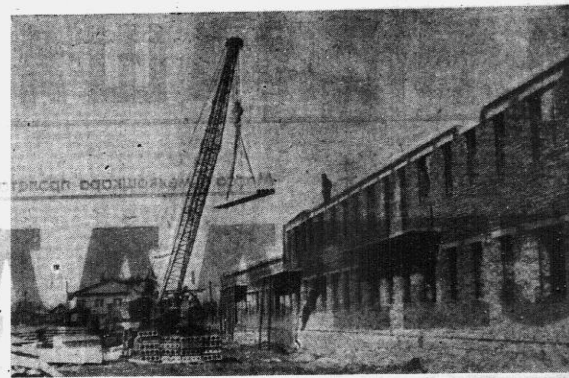
Укх бlарччача шера болх беаьнна шоашта хьахийца ахча хlанззехьа а дlакхаьлла баьннаб уж. Тамаш а яц, иштта къахьегаш хилча. Масала, цу цlен кlалара лард дlайолла 50 балха дийнахь деннадар царех 9 сага. Цар 20 дийнахь из болх чакх а эккхийта кирпишк хьаейта аьлар. 1800 тонн хиллал аьшкабетон чуеллар ларда чу 9 саго цу лоацача хана. Дlалархlал: царех хlаране нормах юкъера лаьрхlача 4 тонн мара йилла ца езаш хилча уж мел ханал хьалха баьннаб из лоархlаме болх беш.

Иштача темпашца урагl ахадоладелар цlеча кирпишкий пенаш а. Бархl каменщик ва уж дотташ. Дийнахь шоай нормах йоагlа 10 кубически метр етта lац уж. Цар из болх дlакхоачабу 15-нега. Хьалха латт вай лакхехьа бийца лакхара разридаш йола каменщикаш. Цу массанел а дукхагlа йотт бригадира, массанахьа а тlахьожам лоаттабе, бlарг лакха, эшачарна гlо де ший дезаше а. Иштта хила а доагlа из-м. Из ва къахьегама сийг летабе безар, цунна бlарахьеж вожаш. Хож-Ахьмада из дика а хов.

Болхлошта эша материалаш ца хадийташ, эшача оарцагl воалаш, дезар хьадеха ховш ва цу участка прораб Мальсагов Ахьмад а.

Иштта накъаенай из зlамига коллектив укх бlаьстан цlейна.

М. ЗАНГИЕВ.
Сурташ автора.

ХlАРАНЕ ДЕКХАР ДОВЗАШ...

КПСС XXIV съездо вай мехкарча мехкдаьтта чакхдоахараштa хьалхашка оттадьараш лоархlаме декхараш да. Пятилетка шерашка арахеца мехкдаьтта продукци 1,5-зза лакхъяла еза, хlаьта цунца цхьана къахьегама овсарле а 1,5-зза лакхъяла езаш я. Уж декхараш кхоачашдеча дизза дакъа лоацаргда В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо. Цу гlулакха социалистически яхье яьннай завода цехий, установкай коллективаш. Царна юкъе цаьхаддаш укх шера хьалха латташ хьайоагlа Николай Островске цlерагlара тха установка коллектив. Цхьа бутт дlабахийтабац цо паччахьалкхен план тlехкхоачаш ца еш, мехкдаьтта сийрда продукци арахецара бигь бетта план 26 апреле кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 6 процент гаргга тlехкхоачашъяьй. Арахецача продукцега дlабода мах лохбар баьхан долаш духхьал дlабахача хьалхарча 3 бетта паччахьалкхенна кходаьд 36 эзар гаргга сом.

Мехкдаьтта продукташ, электроэнерги, lи, технически хий, кхыйола продукци кхояра тlагlертта къовсам лоаттабу тха коммунистически къахьегама сийлен цlи лелаеча установка технологаша. Цох доккха беркат даьннал, укх шера кходаь доагор 23 тонн я, электроэнерги эзараш киловатт сахьаташ да, иштта кхы дуккха а материалаш кхояьй.

lалаьмате боккха пайда баьлар установка коллективана щекински метод производствана юкъе йоалаярах. Из бахьан долаш кхычахьа балха ваха йиш йолаш тха установкера мукъаваьлар 10 болхло. Цу гlулакхо юкъера даьрхlача хlара болхлочун алапи 20 процент лакхдир. Дикка лакхъеннай къахьегама овсарле а.

Болхлой квалификаци лакхъяра а чlоагlа йоакхо ю тха установке. Байнача бетта «Грознефтехимзаводы» объединене учебни комбинат йисте а яьккха дикеи тlехдикен экзаменаш дlаелар технологаша Хозбулатов Султана, Воронина Нинас, Киселев Георге, кхычар.

Таханарча бlаьстан цlейна — Цхьоалагlча майна къахьегама совгlат кийчдеча дика болх барца белгалбаьнна ба Ленински Юбилейни медалаш лелаеш бола технологаш П. В. Криволапов, Л. Я. Васильева. Иштта дика къахьег боккхагlбола операторaш Г. К. Сурцев, Л. Амхадов керте латтача сменаша. Масазза технологически режим нийса а лелаеш шоай смении заданеш 110 — 115 процент кхоачашъю цар.

Ю. НОВИКОВ,
В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 13-14 йолча установка начальник.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ДlАХЕЦАЦ

Бlаьстан цlей — Цхьоалагlа май дикача къахьегама толамашца дездара социалистически яхье яьннача Грозненски швейно-производственни объединене хlамаш тегача цехашта юкъе белгалъяьнна я Ковалева Антонина Ильиничнa керте латтача шоллагlча цеха коллектив. Деррига технико-экономически хьокхамаш лакха хиларах социалистически яхье хьалхара моттиг а хьажаеш объединене карара кара тела Цlе байракх еннад цунна. Массехк шу да из коллектив объединене цехашта юкъе халха латта. Производства культура лакха хиларах Цlе байракх царна енна иттлагlа бутт ба. Объединене цехашта юкъе массанел хьалха елар царна коммунистически къахьегама сийлен цlи а.

Цеха коллективо иштта дика къахьегама толамаш дахара бахьан, дувца аьлча, цеха начальника Антонина Ильиничнас аьлар: «Керттердар да хlара болхлочо ший производствах дог лазаш къахьегар, цхьа дезал санна барттайна болча хlамаш тегараша цаl массанена тlехьа массава а цхьаннена тlехьа яхача коммунистически принципах къахьегар. Цудухьа вlаштlехьдоал тха толамаш денгара денга шаккагlа хилийта». Цо дувцачох тешал деш да цар укх дезача цlейна кийчдаь къахьегама совгlат а. Товарни продукци арахецара бигь бетта план ханал ворхl ди хьалха кхоачашъяьй цар. Планал совгlа тийгар итт эзар совгlа барзкъа да. Цхьаккха моттиг нийсъеннаяц укх шера тийга барзкъаш сакхат долаш да аьнна рекламаци ена. Продукцега дlабода мах лохбарах укх шера производствана хинна пайда эзараш сомаш да.

Цехерча ерригача ялх участка а коммунистически къахьегама сийлен цlи лелаю. Хlамаш тегараш беррига шоай низ тlабахийта къахьегаш бар тхо цига нийсденача дийнахь. Цхьа минут а балха ха зехьа йовра уж кхерилга кхеталора царна бlарахьежача. Цар цу дийнахь кийчдеш хинараш дар Воронежерча, Армавирерча, вай мехкарча кхыча городащкарча торговни организацей заказаш. Гlалат дала, сакхат долаш барзкъа тега йиш яц, хlана аьлча Грозерча хlамаш тегарий сий даргдац тийга барзкъа дика, хоза, тlадийхача товш хиларга хьежжа мара яхаш дувцар цар.

Къаьстта дика къахьегаш я лакхерча сурта тlа шоана гуш йола мастер Печенюк Любовь Ивановна керте латтача кхоалагlча участка коллектив. Цу цехе меттал ерригача объединене а сакхат доацаш продукци арахецара Саратовски методах болх бе йолаенначарех я из. Цул совгlа массаза а лакха хул цун деррига хьокхамаш. Цудухьа лелаю цо объединенен йийгачеи текстильни промышленноста болхлой профсоюза обкомен памятни цlе вымпелаш.

Цеха берригача болхлоша лоархlаш сий деши я швея-мотористка Бисаева Заза. Хьинаре къахьегарца даькхад цо ший сий. Хlанз лоархlаме заказ кхоачашдеш я из (лохехьара аьрда оагlорахьара сурт). Массаза бехктокхамерча участке хьожаю из балха — йоах профсоюза цехкома председатела К. А. Пошивайлос. Цо ший декхараш цlенен диззаи кхоачашду. Из болх бе йолаелча денз цкъа цун бехкагlа балха тlа хьовзам хинна моттиг яц. Тlахьожама технически отдела болхлой тlахьожам боацаш болх беш я из. Ваццалца бlарахьежаргволаш хоза хул цо тийга барзкъа. Шийх цеха коллектива бенна тешам боаца беш ший новкъосташта хьокхам телаш из къахьегаш хилар бахьан долаш цунна еннай коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи.

Дукха болхлой ба тха цехе хlанзлехьа укх шера хьалхарча пхе бетта задани кхоачашъяь, яхаш дувц цеха кулгалхоша. Цар цlераш йоахача хана хьалхарчарца цlи яьккхар хlамаш тегача мотористкай Цатурьян Евгене, Сапитанова Галинай (лохехьа аьттехьара сурт). Делкъел тlехьагlа сахьат даьнна ха мара яцар, цхьабакъда цар шинне а шоай смении нормаш тlехкхоачашъяьяр. Дукххача шерашка lоаяьча опыто вlаштlехьдоалийт иштта дика толамаш даха. Цеха болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи еннай царна.

Иштта да цхьа дезал санна барттайна къахьегача цеха коллектива гlулакхаш. Шоай къахьегама толамаш кхы лакхле, пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъе лерхl цар. Цох теша мегаргва.

Б. КОСТОЕВ,
И. ПЛИЕВА сурташ.

ИЮНЬ БЕТТА ЧОТАХ

Нохч-Гlалгlай гlишлошъеча управлене СМУ-4 бригадашта юкъе эггара йоккхагlа лоархlачарех я тха комплексни бригада. Масса а тайпара балха говзалаш я бригадерча гlишлошъерий. Цудухьа тха вlаштlехьдоал паччахьалкхен плани тlайийца социалистически декхараши ханал дукха хьалха кхоачашде. Цхьа бутт е шу дlадахийтац оаха паччахьалкхен план дикка тlехкхоачаш ца еш, цудухьа дlаяхача пятилетка задани кхаь шера кхоачашйир тха бригада. Карагlдаьинначох кхоачамбаь lеш оамал яц цхьа дезал санна барттайна къахьегача бригадерча гlишлошъерий. Кердача пятилеткагlа тхоашта хьалхашка латтараш кхы а бехктокхамегlа декхараш хилар кхета а деш, укх шера юххьанца денз хьинар совдаьккха къахьегаш ва бригадера хlара гlишлошъер. Цунга хьежжа дика да барттайнача коллективо доаха къахьегама толамаш. Хьалхарча квартале гlишлонмонтажни балхаш дара пхе бетта задани кхоачашйир цо. Хlанз июнь бетта чотах къахьегаш я бригада.

Таханара деза цlой — Цхьоалагlа май къаьстта чlоагlа дог гlоздаьнна белгалдоаккх тха бригада гlишлошъераша. Укх ден сийна тайп-тайпара объекташ хьалъяра тlаийца хинна социалистически декхараш ханал дуккха а хьалха кхоачашдаьд оаха. Хьал а яь эксплуатаце дlаеннай дукха объекташ, царца я № 2 йолча кирпишкаш еча завода сушильни камера.

Хlанз тха бригада хьалдеш да Микрорайонера 104 квартира йола цlа. Кхоалагlа этаж йотта доладеннад тхо. Лаьрхlача ханал дуккха хьалха из цlа хьалдетта даккха лерхl оаха. Къаьстта дика къахьегаш ба гlишлошъераш Щербицкий Мефодий, Шалякин Владимир, Мусаева Зара, Гикало Юрий, Юсупова Малика, кхыбараш. Юккъера лаьрхlача шоай смении нормаш 150—160 процент кхоачашъю цар.

Ш. ХАДЖИЕВ,
Нохч - Гlалгlай гlишлошъяра управлене СМУ-4 комплексни бригада бригадир, Социалистически Къахьегама Турпал.

КПСС XXIV СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕРГЬЯ!

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагlо тlа).

ра тоаяра, доккхий мелиоративни балхаш дара, хий дехкача лаьттаех, органически минеральни удобренеех дикагlа пайда эцара, лаьтта леладара культура лакхъяра чотах.

Хьайбай боахама болхлоша дикка дукхагlа даккха а паччахьалкхенга дохка а деза дулх, шура, фуаш, тха. Доакъара база чlоагlъяза яргьяц, массе а тайпа хьайбаши коа тlара оалхазараши лебаде деза, цар племенной дикал тоае, продуктивность лакхъе еза. Из де лерхlаш пятилетке хьалъе еза шурий, хьакхарч лелаю, хьайбаш леладу дуккха йоккхий комплексаш, цхьа птицефабрика, эргаькккха тоае а комплексни механизаци е а еза йолаш йолча фермашта.

Дикка дикагlа тоабе декхарийла да вай бахача наха коммунальни, бытовой, торгови гlулакх деча предприятей, социально-культурни учреждений болх.

«Пяталетка керттера декхар латт, — йоах Центральни Комитета Отчетни доклада тlа, — социалистически производство дегlаахара, цун эффективность лакхъялара, lилма - технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле лакхъяра лакхача темпай ларда тlа халкъа вахара материальни культурни боарам лакхбарах».

Из де лерхlаш дlахо а къахьегамхой ахчан доходаш лакхъеш, керттерча даькъе къахьегамах луш дар лакхдеш гlулакхаш де лерхl, эггара кlезигагlа дола алапи 70 сомага кхачийта, юкъера алапи доагlача къахьегамхой ставкаши окладаши лакхъе, мехка цхьайолча районашка алапена керда надбавкаш тlатоха, бийсана беча балхах дола алапи кхы а тlатоха, налогови льготаш шеръе, паччахьалкхен къьнача заемех доагlар хьалхагlа хьадала лерхl. Хьехархоштен медицински болхлоштен доагlа алапи лакхде лерхl. Дукха бераш долча, кlезига торо йолча дезалий, производстве болх беча кхалнаьха, пенсионерий, дешархой хьал тоаде лерхl. Хlара дезалхочоа доагlар 50 сомага кхоачаш доацача дезалашта, берашта лаьрхlа ахчан пособи тела оттаду: берага хьожаш доаха алапи, доагlа деноши дукхагlа хилийта, болх беш болча кхалнаха берах болча ханен бер даьчул тlехьен йоагlача отпускаш доагlар бlарчча дlадала лерхl, цар балха стажага хьежжа доацаш.

Кердача пятилетке шоазанел дукхагlа ахча дlадохийтаргда наьха вахар тоадарга — ткъо миллиард сом дlадохийтаргда хьалха дlаяхача пятилетке 10 миллиард сом мара ца дахийтача метта: 60 миллион сагага квартираш кхоачаргья.

Бахача наьха вахарен культуран боарам дикка лакхбеш дола уж декхараш кхоачашде дезаш хиларо дукха а низ тlабохийтилга дlадехаргда. Вай воаш хьаю воай кхоане, воай творчестваца, хьаьнала къахьегарца.

Общественни производство дlахо а дегlайоалаяра торонехи ресурсехи пайда эца беза, боахам лелабара механизм, экономикана доал дара система тоае еза.

«Хьатlадоатlача пхе шера парте увттаю планаш толамца чакхъяргья воай а кхычар а балха тlехь вай дукхагlа хьадехаш хуле» йоах ЦК Отчетни доклада тlа.

Цlенхаштта теркам тlабохийт советски общество социально-политически дегlаахара итогаштея декхараштеи, бахача нахах 55 процент совгlа нах юкъе болча болхлой класса. «Болхлой класс хинна а хиннай, йолаш а я общества хlама кхоллаш бола кертера низ — йоах Л. И. Брежнева. — Социалистически общественни отношеней системе керттера моттиг лу цунна цуй революционность, дисциплинированность, организованность, коллективизм хиларо».

Коммунизм хьалъеча парте де лерхlача керттерачарех цаl да парти ше дегlайоалаяр, вай мехка болхлой классаи берригача къахьегамхойи политически кулгалхо хиларах тарра цун лоархlам лакхбар, советски халкъа, цун паччахьалкхен цхьоагlон кхотаялари дlахо а чlоагlдар, социалистически демократи дегlайоалаяр, керда саг хьахилийтар.

Къахьегамхой депутатий Советаш декхарийла я общественни производство дегlайоалаяра дукхагlа теркам тlабахийта, боахамеи социально - культурни гlишлош хьалъяра декхараш кхоачашдеча шоашта еннача бокъонех дукхагlа пайда эца. 1971 шера 13 июне РСФСР, Нохч - Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советашка, моттигерча Советашка хургдолча хоржамашка вай Даьхен дикагlбола къонгаши мехкарийи хоржаргба къахьегамхоша. Халкъо Совете хержача хlаранена, дуккха нах юкъе болча советски активана йола йоккха балха программа я КПСС XXIV-ча съезда решенеш.

Вай вахар, вай планаш айхха ювзаенна я машара тlехьа лоаттабеча къовсамца, дунен кортамукъален боламца. Отчетни доклада тlа оттадаь да арахьарча политике де лерхlа керттерадараш. Уж тlадерзадаьд социалистически мехкий доттагlали цар вlаши леладу гlулакхаши дlахо а дегlадоаладара, дунен халкъашта юкъера болхлойи къамаш - мукъадахарен боламаш а машарай халкъий кхерамзлоннеи тlехьа лоаттабу къовсам а хьаллацара, империалистически агрессеи юхатохари.

«Вай планаш оттаьй реальни расчеташ тlа, мехка эшарий, ресурсай, тороний лоархlам беш», йоах КПСС ЦК Отчетни доклада тlа. Уж планаш кхоачашъяр вайх хlаране къахьегамах, вай организованностах, дисциплинах, гlулакх леладе харах, тlагlертта хlама дарах тийша да. Хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара нах оарцагlбаха беза, коммунизм хьалъяра ленински платформа тlа кхы а айхагlа кхотаде деза деррига халкъ — иштта да парте, цун ерригача организацей декхар».

Тахан Нохч - Гlалгlайчен къахьегамхоша рапорт лу майна хьалхара социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдарах, мабоаггlара накъабаьхкаб къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча барт - цхьоагlон денна —1 Майна.

Шеко яц партийни организаце хьалхлонца вай республика къахьегамхоша шоай низ, хьинар КПСС XXIV съезда решенеши нислагlча пятилетка заданеши кхоачашъяра кхоберг ца хилараx!

ДИРЕКТИВАША БЕЛГАЛДАЬД

Укх пятилетках долча Директиваш тlа белгалдаьд: «...1975 шера доаккхаш дола мехкдаьтта 480—500 млн. тоннага, газ 300—320 млрд. кубически метрага дlакхачийта. Доагора баланса юкъе мехкдаьттаи газеи удельни дозал 1975 шера 67 процентал кlезигагlа хургдоацаш хилийта».

Цу цифрашта уйла тlаяхийтай тха мехкдаьттеи гази йоаккхача бригада коллективо. Доккхий сийлен декхараш да Директиваша тхона хьалхашка увттадераш. Тхона ях аз, берригача мехкарча мехкдаьттахой армена юкъе оаха тхоаех чlоагlа цхьа звено лоархlандаь. Цу тlа КПСС XXIV съезде теркалбеш а бийцар вай республикера мехкдаьттахой.

Тхоашка доагlача даькъе де дезар оаха белгалдаьд, торонаш лехай, дlахо болх беча хана гучаюргъяраш йоацаш. Хlьата пятилетка тхоашта хьалхашка оттадаь декхар ханал дуккха хьалха тхоашка кхоачашдулургхиларах кlоаргга дог тийша а да тхо.

Из хьахьокх оаха хlанзалца хьабенача наькъо а. Дlадахача шера берригача вай мехкарча мехкдаьтта доахаращца социалистически яхье а яьнна кхоалагlа моттиг яьккхар тха бригада коллективо, шийна тlехьа йоккха ахчан преми а йолаш. Дlахо а иштта къахьегара тхона новкъа хургдолаш хlама дац.

Дика дlадоладаьд оаха ер шу, беркате, къахьегамах дизза да ер. Дукха ха йоацаш хиннача парте съезда, цо белгалъяьча вай мехка хургйолча йоккхийча эргалонаша дог гlоздаккхарца айденнача хьинаро ют уж беркате лераш. Хьалхарча квартале планагlа доагlачул совгlа хьа а даьккха. Даьхен резервуарашка чудеттад оаха 2144 тонн мехкдаьтта, хlаьта планал совгlа яьккха газ — 211 эзар кубически метр я.

Сутара, шоай балха боккха творчески безам тlабахийта къахьег тха массаболча операторaша, хlара скважинах бизза пайда эца гlерташ. Из цар вlаштlехь а доал. Скважинай эксплуатаце коэффициент 0,955-нега дlакхачийтай цар (план — 0,929). Тахан цlей дездеш хозача дешаца хьоахабе лов коллектива юкъера дикагlбараш: сварщик Загородников Павел, операторaш Никитенко Иван, Маханко Владимир, Скрипниченко Иван, кхыбараш. Массане а лакха разрядаш, йоккха говзал, опыт я цар.

И. ПАВЛОВ,
«Сунжанефть» НГДУ № 2 йолча бригада мастер.

КЪАХЬЕГАМА ХЬОКХАМАШ ЛАКХДЕШ

1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера плана хьакъехьара КПСС XXIV съезда Директиваш тІа белгалдаьккхад доакъара база чІоагІъяра, хьайбаи коа тІарча оалхазарийи породность тоаяра, уж дебадара а цар продуктивность лакхъяра а эффективни гІулакхаш дара систеМа хІара боахаме хьаяра ларда тІа дІахо а хьайбай боахам дегІабоалабелга Іалашде дезаш хилар. Из декхар кхоачашдеча хоадам боллаш дола дакъа лаца дезаш ба тха хьайбаш лелaдераш а. Цудухьа ер шу дІадоладелча денз юаш тІаийца декхараш толамца кхоачашдара беррига низ тІабахийта къахьегаш ба тха жа-товарни ферма къахьегамхой. 711 устагІа ба тха Іулаца. Кердача пятилетка хьалхарча шера царех хІара бІаь жийна тІехьара план 105 йолча юкъера лаьрхІоча 126 Іахар кхебе социалистически декхар тІаийцадир бригада жа леладераша. Дукха къахьийгар оаха из декхар кхоачашдара.

ЛоархІаме да жа дахка доллуча хана уж дика тоаденна хилийтар. ХІана аьлча тоабеннача жийна тІехьа низ болаш хул Іаьхар а Цудухьа эггара хьалха Іан замалахь жа кхабара дикал лакха йола гайп-тайпара доакъар Іалашдир оаха. Шийла йолча помещенешка лоттача хьайбана дика къаьбача а эшшача тайпара дозал тІа ца кхетилга хоаш желаш тоайир, иштта дика кийчо йир жа дахка доллуча компанена а. ХІаьта жа дахка доладелча хІара дийнахьи буси желашка дежурство вІаштІехьаькхар. Хьийга къа зехьа довнзар тха. ХІара бІаь жийна тІехьа юкъера лаьрхІача 150 Іаьхар ба тха. ХІанз Іаьхарг цаІ юкъера ца боалийташ кхедара беррига теркам тІа а бахийта къахьегаш ба тха бригада жа Іуй, хІаьта тахан Дерригдунен къахьегамхой барт—цхьоагІона дийнахь дош лу оаха партец правительствац укх кердача пятилетке тхоашта, хьайбаш леладерашта, хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара дІахо из ц кхобеш къахьега.

Н. ЭСМУХАМБЕТОВ,
Шелковской района «Шелковской» совхоза воккхагІа вола жа Іу, Социалистически Къахьегама Турпал.

БЕЛКОВИ ДОАКЪАР— ДУКХАГІА

Хьайбай боахам дегІабоалабара хьакъехьара парте указанеш кхоачаш а еш, республика колхозашеи совхозашеи дебаду хьайбашеи коа тІара оалхазарашеи, лакхъю цар продуктивность. ДІадахача пхе шера детта доахан 9 процент тІаккхийттад, хІаьта цхьан Іатта лоархІаш йоаккха шура 13 процент дукхагІа хилар. Цу юкъа жена 15 эзар устагІа тІаккхийтар, цхьан устагІана тІера доаккха тха 16 процент дукхагІа хилар. Яхка котамаш 20 процент йийбар, хІаьта фуаш делга 12 процент лакхделар.

Дикача хьокхамашца дІайолаяьй хьайбаш леладераша керда пятилетка. КПСС XXIV съезда баха мабоаггІара накъабахара яхь а лаьца, 1971 шера хьалхарча квартале соахка цу ханачул 73 килограмм дукхагІа яьккхар цар цхьан Іаттагара лоархІаш шура, валовой лаьрхІа яьккхар 18 процент дукхагІа хилар. Фуаш 16 процент дукхагІа гулдир. ЧІоаггІа тІаккхийтар дорстаде чуоттадаьча хьайбашта дулх а дулха дІачулуча хІара хьайбан дозал а. Чудухьа дулх доаккхилга 45 процент лакхденнад. Цу дерригане а йиш хилийтар квартальин план а хьайбай продукташ паччахьалкхенга йохкара съезда сийна тІаийца декхараш а ханал хьалха кхоачашде.

Дика лоархІам болаш хилар хьайбай боахам дегІабоалабеча доакъара база чІоагІъеш, къаьстта люцернеи кхьйола бобови баьцаши дукхагІа дІаювш даь гІулакхаш, протеин, каротин, кхьйола маьхера кхачан веществаш чІоаггІа кІезигагІа йоврґйолаш доакъар чуэцареи чакхлаккхареи хІанзара технологи юкъе а йоалаеш. Кхоачамхилла лаьттанца тІоадал йоацача районашка гурахь дІаювча викацеи горохацеи цхьана увш доакъара лаьрхІа гурахь дув ялат дІадувлга малоаггІара доржадаьдац. ХІама дІаювш долча лаьттах пхелагІа дакъа мара лацац укх шера иштта вІашагІъэяь ювча культураша. ХІаьта Гудермеса, МалгІабика, цхьайолча кхьча районашка доакъара лаьрхІа гурахь дийна ялаташ бобови компоненташ ца тохаш да.

Цхьадолча боахамаша гурахь дІадувча бобови — ка болча ялата метта бІаьсти горохаца эбаь йокъал оттача районашка кІезигагІа пойда луши хьувкъара тешам боацеи кхеи дІабув.

Цу дерриганеша а кІезигъю доакъарацара протеин хьайбай боахам дегІабовгІилга юха а увз. Протеин къаьстта кІезига я хьажкІий силосаца — йоагІачул 2—2,5 кІезигагІа. Дукххача даькъе рацион дІанийсъяра протеин тоъаш комбинированни доакъаярца, хІана аьлча из кийчъяра горохи кхьйола белкови компоненташи. ХІама дІаювча лаьттах 0,2—3,0 процент мара лацац Наьсарени, Шаьлеи районашка ялата бобови культураша, цудухьа горох тоъац кхьаметтел къоачача хьайбашта хьокха я.

Протеин ца тоъаш хиларо кхы толхаю доакъара баланс, хьайбай продукце единицага дукхагІа дІадода доакъар. Масала, «Лермонтовский», «Джалка» совхозашка дІадахачá шера доахана тІакхетача дулха цхьан центнера лерхІаш нормал шозза совгІа дукхагІа доакъара единицаш дІаяхар. «Самашкинский» совхозе бежанеи хьакхийи дулх доаккхача нормал цкъан ахазлеи дукхагІа дІаяхар. Шура яккхарга цу совхозашка цхьан центнера лерхІаш 30 процент гаргга дукхагІа доакъар дІадахар. Иштта да гІулакх Грозненски, Гудермеса, МалгІабика, Наьсареи, кхьча районий дукххача боахамашка.

ДІахо а хьайбай боахам лакхбара КПСС XXIV съезда оттаьча плано дІадех хІара боахаме дукхагІа а дикагІа доакъар хургдола эффективни гІулакхаш дар. Хьайбаш леладеча ерригача колхозийи совхозийи керттера декхар да хІанз доакъарий чІоагІа йола база йиллар аьннад пхе шера планах йолча съезда Директиваш тІа.

Общественни хьайбаш меттел, колхозхойи балхлойи шоай доалахьа дола хьайбаш а дизза Іалашдергдолаш дикка дукхагІа яккха еза йол, силос, хІаьта иштта ялата фуражни культураш а: хьажкІаш, мукх, кен. Из де деза керттерча даькъе хьувкъам лакхбара чотах. ШерагІа юкъейоалае еза доакъар кийчдара а, дІаоттадаь лоаттадара а, баьа жувр баккхара, йолл кийчъяра, активни вентилированеца йол йокъаяра, прессовачи ира, кхьдар дара прогрессивни методаш.

Къаьстта теркам тІабахийта боагІа белкови доакъар даккхара. Лаьтта кхоачашхиллал тІоадал йолча районашка дукхагІа дІае еза дукххача шерашка тІаювла баьцаш, хІама дІаювча лаьтта цар 10—12 процент лоацаргдолаш, хІаьта хий дехкача лаьттах — 20 процентага кхаччалца, царна юкъе дукххача шерашка хула культурни дагІенаш а йолаш. Кхоачамбилла тІоадал йоацача районашка белкови доакъара керттера моттиг лоацаш хила еза гурахь дІаювикеи горохи рожаца, мукхаца е кІица увш.

ХьажкІаш сояца эеш дІайийча миштта хул хьожаш опыташ яьй Грозненски опытно - мелиоративни станце сортоучасткашкеи цхьадолча боахамашкеи. Хий дехкача лаьтта дІайийча гектара тІера лерхІаш 500 центнер моша доакъар лу цар доакъара единицаца дегІах дІалата 100 грамм а йолаш.

Йокъал латтача хий ца дехкача районашка хьажкІаш гидуаргаша увш дІайийча дикка дукхагІа хул мошача доакъарцара протеин (доакъара единицаца 15 — 20 грамм). Цхьадолча боахамаша хьажкІаш дІаюв горохаца увш.

Цхьан шераи дукххача шерашкеи хулача доакъара бІаьсти йолаенача хана денз гуйра кІоаргача яххалца хьайбаш хаддаиза мошача доакъарца Іалашдергдолча культурай мошача доакъара конвейер хІара боахаме масса а шера хьаяр боккха лоархІам болаш да. Вай республика хьалха латтача боахамашка моша конвейер дІайолалу гурахь дІаювча культурашкара, гурахьа ювча промежуточни бІаьстан юххье ювчеи бобови — ка болча смесашкара, кенаца, хьажкІашца, кхьча культурашца увш ардеш тІа горох дІаерца чакх а йоал. Конвейере йоккха моттиг дІалоац дукххача шерашка хулача баьцаша.

Доакъара база чІоагІъяра декхар кхоачашдеча дукххача боахамаша аьхача лаьтта дукхха а дукхагІа дІаюв доакъара культураш. Наурски, Шелковски, Ведана районашка. ХІама дІаювча лаьттах хІама ца эшшаш ах дІаловц цар, хІаьта республике юккъера 42 процент лоац цар, ялата культураш дІаювлга дикка лох а деш.

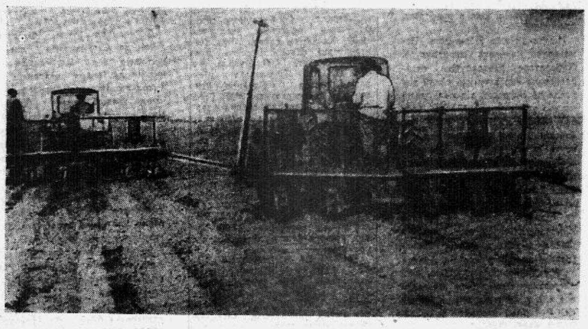
Практико хьахьокх ялати доакъари дукхагІа даккхара декхар параллельно кхоашдулургдолаш а де дезаш а хилар. ХІама дІаювча лаьттай структура тоаяра, оахача лаьттани юртбоахама кхьча лаьттани хІара гектарах интенсивно пайда эцара, ялатеи доакъареи культураш дукхагІа хьувкъаяра наькъаца кхоачашдулургдолаш а де дезаш а хилар.

Промышленни ларда тІа йоккхий специализированни хьайбай комплексаш хьаеш хиларца дувзаденна дика комбинированни доакъари белково-витаминни добавкаши хилийтар дІадехача хана актуальни лоархІам болаш я баьций белока ресурсаш дукхагІа хилийтара проблема. Из проблема кхоачашъяро хьалхашка доах протеин эггара дукхагІа йоалла, аминокислотии состав, витаминаш, хьайбаштеи коа тІарча оалхазараштеи эша кхьйола веществаш дукха йола соя ялата лаьрхІа дІаювлга.

ДІаяхача хана республике, КъилбаседаКавказе, къулбехьеи кхьча районашка дикка лаьтта дІалоацаш дІаювра соя. ХІанз хьадаьл моттигерча хьалашта мадоаггІарел механизированни чуэцараи нийслаь дола соя дукха керда тайпаш. Цо йиш хулийт из шерра производствана юкъейолае. СихагІа сояи кхьйола ялата — бобови культураши дІайоаржаяра, уж дукхагІа хьувкъаяра агротехника оттаяра а караерзаяра а республика колхозаштеи совхозаштеи новкъостал де декхарийла я республикански юртбоахама опытни станции Грозненски опытно-мелиоративни станции.

Доакъара база чІоагІъяра керттера хьал да доакъар кийчдеча цхьа да хилийтар, доакъар дукхагІа хьувкъадареи дикагІа хилийтареи хьакъехьара материальни а моральни а стимулаш юкъейоалаяр.

И. ПОЛУШКИН,
Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама министр.

Ялаташ дІадувш латт

КПСС XXIV-гІа съезд чакхъяьнначул тІехьагІа къаьстта чІоагІа тохабенаб бІастан балхашта «Шалинский» совхоза механизатораш. Кердача пятилетка хьалхарча шера юрта боахама культураш махула дикагІа хьувкъаяра еррига шоай торонаш оарцагІа а яьха къахьег цар. Селхан тхо хилар цу совхоза кхашка.

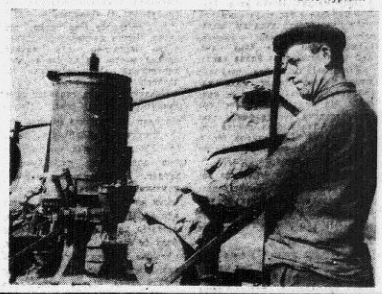
Эггара хьалха тхо кхаьчар совхоза 2-ча отделе звеньевой механизатора Абубакаров Імрана кхашка. Из воаллар сеялка чу хьажкІаш чуйохкаш (хьалхара сурт).

ДІадахача шера хІара гектара тІара 39 центнер фуальяьха хьажкІаш чуенай Імрана. ХІаьта укх шера доакъарийна хьажкІаш дІаювш ва из. Ше лелаеча 200 гектарах хІаране тІара 220 центнер чуэца лаьрхІад говзача механизатора. Из хул планал 60 центнер дукхагІа.

Сихбенна хьажкІаш дІаювш боахк говза механизатораш А. Агаев ВахІиди Алханов ВахІиди (шоллагІа сурт). Шоашта тІалатта бехктокхам бовза а бовзаш къахьег агрегаташ тІа болх бечá селяьщикаша Алимханов Мусаси Джабраилов Шамсуддеи.

Бехктокхаме ха я хІанзарьяр. Цхьаккха а минут зехьа ца йоаеш къахьегаш ба цу совхоза механизатораш. Цар дика кхетаду вайнаьха кица. «БІаьсти хьоа кхийхкачун Іай яй кхехк».

Х. ОРСТХОЕВ.
И. ПЛИЕВА сурташ.

КарагІдаьннар

Таханара деза ди белгалдоаккхаш дувца дукха дика хІамаш да са. Цкъа дале, СССР-а Лакхехьарча Совета депутат хилар а гІа юкъара болх дукха бале а, дІадаха юбилейни шу дика чакхдаьлар са. План а денна дош а тІехкхоачаш хилар.

ШозлагІа дале, парте XIV съезд хургьа аьнна хоам хинначул тІехьагІа тха ферма болхлой оарцагІбаьлар из хьаеллача денна совгІат кийчдера. Со а яр цу тайппара уйла йолаш.

Парте йоккхача форумо болх дІаболабеча дийнахь сай группера ткъаь Іаттах хІаранегара аз яьккхар 726 килограмм шура. Цунах март бетта яьккхар 301 килограмм яр.

Апрель бетта кхы а дикагІа хилар са хьакхамаш. Юкъера лаьрхІача группера доахах хІара Іаттагара дийнахьи буси яьккха шура итт килограмм тІехъяьннай.

ХІанз бІаьстай а яьнна тха доахан доажаде моттигаш йолча дІадигача, денна Іаттагара йоаккха шура цхьан пунтага дІакхоачае дага я со.

Дукха ба доярка болх. БІарччача дийнахь доахан долча хул из. Къаьстта аьхкий дукхагІа а хул тха болх. Кхозза детта ма дезий доахан, царна моша доакъар хьатІаозаш новкъостал де деза бежа Іушта. Цул совгІа доаханна луш йола шура совъяккхара боккхача лоархІаме да царна ший ханнахьа хий моладар, уж цІена леладар лазараш ца хулийташ лорадар.

Даьхеи «шурий Іам» боккхагІа хургбола гІулакхаш балха юкъе доаладара дукха торонаш я фермашка, боахамашка. Цудухьа тхоай, доаркай, декхар а лерхІ аз уж гучаяхар, балха юкъера кхоачамбоацараш дІадахар.

Со социалистически яхье яьннай Сунженски района Кирова цІерагІча колхоза цІи хезача дояркаца М. Рыбалкова. Цу гІулакхо а новкъостал лу сона болх дикагІа бара.

Май дезача ден сийна аз дош лу нийслагІча пятилетка хьалхарча ах шера план укх бетта ткъоалгІача дийнахь кхоачашъе. Из да-кх Дерригача дунен къахьегама адамаша вошал деча аз лургдола совгІат.

Р. ТЕМУРЗИЕВА,
Наьсарен района «Октябра 40 шу» совхоза доярка.

КХОАЧАШДЕРГДА ДЕННА ДОШ

Лоаман район я тха яр. Йоккхалга диллача йокха а яц. ХІаьта а таханардар сйнна долча дезача дийнахь дувца тха а да дукха дика гІулакхаш. Районо Іанзлехьа кхоачашъяьй хьалхарча ах шера паччахьалкхенга дулх дохкара план. Укх деношка кхоачашъергья оаха кхоалагІча квартала план а.

Бахача нахагара хьа а ийдеш паччахьалкхенна дулх а фуъаш а дІачудалара чІоагІа къахьег тха районерча 18 юртасовето. Из болхбеча белгалъяьннай Агиш—Батоевски, ЦІа-Ведана, Киров-Юрта юртсоветаш. Цар председателаш ба новкъостий Гайсумов, Биталаев, Махмудов. Тха районе дика хулаш а боахамашта боккха пайда луш а культура я тхьамка. Укх шера бІаь гектар гІа тхьамка план яр тхона енна. Парте XXIV-ча съезда сийна оаха дош деннадар из 200 гектара тІа де аьнна. Бакъда хІанз цІаьхка а тхоай торонашка лаьрххІа хьежа а хьежа оаха лаьрхІар из маьхе технически культура 300 гектар тІа хьалкхее. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача чуэцаргда 12 тонн тхьамка, план 10 тонн мара яц. Цхьаькха а да са ала. Укх шера районе дІа мел дургдолча тхьамка рассада оаха тхойа низаца парникашка хьалкхею. Цу гІулакхо мукъадаьхад тхо из эца ца езаш. Из а да района боахамашта дика пайда съезда резолюци, кхыдола докулуш гІулакх.

Тхьамка леладергдола лаьтта дика кийчдаьд, вІашагІъеллай из хьалкхедергдола 45 звено. Звеношта керте оттабаьб хьалха денз болх беш хьабоагІа говзанчаш.

Тахан ЦхьолагІча Мая дезача дийнахь тешшаме ала мегаргда толамца чакхдоаккхаргда тха района къахьегамхоша нийслагІча пхе шера хьалхара шу.

Н. ДАХАЕВ,
КПСС Ножай-Юрта хьалхара секретарь.

МАЙНА ДОЛА СОВГІАТ

Маьха дарегІа дола хьакхий дулх дукхагІа далар дІадех вайгара парте XXIV съезда решенеша. Цу решенеша чІоагІа дегаш гІоздаьха къахьег тха совхоза хьакхарч лелаераша. ХІара нана хьакхийна тІехьа планах 14 хурсий духхьашха яхкача хьакхийна тІехьа 5 хурски кхее езаш дар тхо. Денна дош дар нана хьаккхийна тІехьара 15, духхьашха яхкачунна теІхьара ялхи хурск кхее.

Денна дош тІехкхоачашдеш хьабоагІа са новкъостий Н. Гончарова, Л. Клочкова, П. Адиева, кхыбараш.

Пятилетка хьалхарча шера бИъ бетта аз баьча балха итого хьахьокх хІара нана хьакхийна тІехьара 12 килограмм дозал дола 17,2 хурск кхеьга, хІаьта духхьашха яхкача хьакхийна тІехьа 8 хурск я. Оаха хьал а кхеяь дулха чуоттаяь кхоабаш я хІанз 300 къона хьакха. ХІара дийнахьи буси планах 400 грамм дозал тІакхета дезача 500 грамм дозал тІакхет царех хІаранена.

Боккха кхаъ хилар тхона укх деношка, РСФСР юртбоахама Министерства «Скотопром» боахамий Коллеге тхона хьожаяьй шоллагІа моттиг, еннай 2100 сом ахчан преми. Таханарча дезача денца дийза са ала безам ба дІахо йодача хана кхы а лакхагІа толамаш доахаш, парте XXIV-ча съезда решенеш кхоачашъяра цхьаккха хІама ца кходеш дІагІоргба соца болх бераш а со се а. Укх шера план 20 декабре кхоачашъе дош лу аз.

Н. ПОДЛЕСНАЯ,
Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза хьакхарч лелаерхо.

ЖА ДЕБАРГДА

Вай дерригача халкъо санна, боккхача теркамца ладувгІар тха колхоза жа Іуша КПСС XXIV съезд болх беш хиннача хана цун балхах долча хоамашка. Сайрана болх чакхбаьнначул тІехьагІа цІеча уголокашка радиотелепередачашка ладувгІа гуллора уж. ХІаьта хІанз укх деношка КПСС XXIV съезда материалаш ешаш. Іомаеш ба жа Іуй. Хьайбаш леладерашта юкъе съезда материалаш дІайовзийташ боккха болх чакхбоакх хІанз жа — товарни ферма учетчика коммуниста Ибрагимов Салмана. КПСС XXIV съезда оттаяь программа шоай вахарера лоархІаме гІулакх санна тІа а ийца, дош лу жа леладераша хьайбашкара продукци яккхареи из паччахьалкхенга йохкареи планаш ханал хьалха кхоачашъе. ХІаьта шоаш денна дош кхоачашдара хІанзле дукха даьд жа Іуша.

ХІаьта уж декхараш кхоачашдар вайгІа тийша да. Цудухьа беррига низ тІабахийта къахьега деза вай уж лоархІаме соцамаш кхоачашдара.

Дика вІаштІехьбаьккхаб Мадаева ше кулгалдеча жа леладеча бригада члений болх. Дика деб жа. ХІара бІаь жийна тІехьа юкъера лаьрхІача 121 Іаьхар ба цар. Уж дерригаш цхьа Іаьхар юкъера ца боалийташ кхеде декхар тІаийцад Мадаева бригадерча жа леладераша.

Дика къахьегама толамаш даьхад Э. Хамзатова кулгалдеча жа леладеча бригада коллективо. ДІадахача шера хІара бІаь жийна тІехьара планал совгІа юкъера лаьрхІача бархІ Іаьхар кхебир цар. ХІаьта укх шера жа дахка даьлча белгалдаьлар, хІара бІаь жийна тІехьара Іоахари тІаийцача социалистически декхарел 10 процент дукхагІа долга. ХІара бІаь жийна тІехьа юкъера лаьрхІача 120 Іаьхар ба цар. ХІаьта уж юкъера ца доалийташ дерригаш а кхедара деррига хьинар дІалуш къахьегаш ба Хамзатови цун гІончаш С. Умарови А. Хамзатови.

БІаьстан юххье даь Іоахари хІанз дика дегІа даьхкад. Сиха тІакхет царна дозал а. Цу гІулакха геттара раьза ба жа Іуй. Цар жа дахкача хана низ кхо ца беш дийнахь а бус а баьча балха толам ма бий из. ХІаьта хІанзле 13 эзар совгІа Іаьхар хьахиннаб тха боахаме. Шоай уйлаш гІулакхаца кхоачашъю цар, жа леладераша.

М. САБЛИНА,
Наурски района Юртбоахама управлене экономист.

КОЛХОЗАШТА БЕХКТОКХАМЕ ДЕНОШ

ЧІоаггІа уйла тІаяхийта Іомаю тха колхозхоша дукха ха йоацаш хиннача парте XXIV съезда лоархІаме материалаш: Л. И. Брежнева отчетни доклад, А. Н. Косыгина Директивех йола доклад, съезда резолюци кхыдола документаш. ХІанз мара бокъонца дІаболабеннабац уж Іомаяра болх, бакъда, къаьста гуш да цар наха тела низ, тешам, гуш я цар тха къахьегамхошта хьалхашка хьаелла перспективаш. ДукхагІа тешам дег чу боссийт, цар къаьгагІа бІаргабойт тхо даха деза никъ.

Цудухьа тха колхоза коммунисташ, кулгалхой, беррига специалисташ цу материалашта пропаганда е оарцагІбаьннаб, вай мехка массе миІинге санна.

Оаха тхоай колхозхошта хьалхашка увттаду керттера декхар да пятилетка хьалхара шу лакхача къахьегама толамашца чакхдаккхар, хІана аьлча хІанз еллача лардага хьежжа мара дІахо даха вІаштІехьхургдац тха. ГІулакхаша хьахьокх из лард чІоагІа хургйолга.

Шу долалуш, Іай эггара халагІа йолча хана халонашта дика духьал а этта шоай дош кхоачашдир тха хьайбаш леладераша. Паччахьалкхенна дулх, шура, кхьйола хьайбай продукташ дІаялара заданеш вІалла ца хийттача тайпара тІехкхоачашйир цар.

ХІаране 420 килограммага кхоачаш дозал долаш дар оаха дулха лаьрхІа дІаденна 350 къона бежан. Дулх дІадалара—125 процент, шура—126, фуъаш—126 процент кхочашйир хьайбаши оалхазараши леладераша шоай хьалхарча квартала заданеш. Планал совгІа цу квартале дІаеннай 1270 центнер шура, 66 эзар фуъ. Дукха керда къахьегама седкъий белгалдаьннад укх шера, сийрдагІа согяденнад хьалха денз доагаш хьадоагІараш. Къаьстта хьинаре къахьег доярка Надежда Соломатинас. Ший хІара Іаттагара 13—14 килограмм шура йоакх цо хІара денна хІанз. Цул дукха тІехьайисаяц Келиматова ПятІамат, Семенова Валентина, Мазаева Хадишат, кхыбараш.

ХІара 100 жийна тІехьа 143 Іаьхар кхебеш воал тха дикагІа вола жаІу Шайхаев Сайдали. Давидян Павилен Григорян Хачатурен 135, 132 кхебу.

Лоацца аьлча, тха хьайбаш леладераш хьалхашка латта бехктокхаме декхараш шоашка кхоачашдулургхиларах дог тийша ба. Иштта уйла йолча наьха къахьегама овсарле миштта хул ховш ма дий.

Сона дагадагІац укх пятилетке санна лакха декхараш партийни съездо ахархошта хьалхашка оттадаь. Юкъера лаьрхІача шера 195 млн. тонн хила деза укх пятилеткагІа юртарча къахьегамхоша хІара шера чудахьа ялат аьнна да Л. И. Брежнева съезде яьча доклада тІа. Вешта аьлча, хІанззалцачул 4—5 центнер дукхагІа чуда деза ялат хІара гектара тІара яхилга да из. Цу расчеташ тІара дІаболабаьб шоай болх тха колхозхоша а.

Дика кийчо а яь кхашка арабаьлар уж бІаьстана белгалонаш хоалушехьа. Цудухьа хьалха юв культураш дІае а, хІаьта гурахь ца оахаш диса лаьтта сихха аха а кхийра тха лоаццача хана. Болх кхехкаш латт укх деношка массайолча участке. Шо-шоай тІехьатетта йиш йоаца гІулакхаш кхоачашдеш ба механизатораш, баьцадаараш, комсаш кхееpаш, сомий бешамаш лелаераш. Социалистически яхь кхоккалуш йоагІа кхашка. ХІара кІирагІа цкъазза итогаш ю оаха цуи массайолча моттиге. Ялат бахьан лаьттаца болабенна къовсам ший тайпара озабенна ба. Баха цах, хІара цІа, хІара паччахьалке къе я, е йІаьхий я хьахьокхаш бола дошув санна бола бустам ба ялат. «Мякх—тІом болча деношка салте ва; машара деношка говза пропагандист, политик, дипломат ва, — аьннад цох писателаа Алексеев Михаила. Уж дешаш дицлац тха ялат кхедерашта.

БІаьстан денош хьаотташе а сихха ара а баьнна шоаш дІаьхача Іанна хьаьпдаьча лаьтташка тІоадал дІакъовла, зябь юха аха, хьалха юв культураш дІае болабелар колхозхой. Агротехнически бокъонашка, ханашка хьежжа дІахьош да уж балхаш укх деношка.

Массанена а хьоккам телаш ду бІаьстан балхаш тха Федин Николая кулгалдеча бригада коллективо. 4 де мара дезанзар цигарча механизатораштa шоай 850 гектар зяба тІа хьалхара макха а баькка тІоадал дІакъовла. Массехк дийнахь 860 гектар тІа гурахь дІадийнача кІана удобренеш техар цар. Хоза хьалтІаьннай цар удобренеш в тохаш культиваци яь дІайийна горох, кен, сийна горошек. Удобренеш а тохаш культиваци яь макхаш даьха кІаьлдаьча лаьтта хьажкІаш дІае селкаш араяьннай укх деношка.

Доккхий да укх шера тха колхозхоша шоашта хьалхашка оттадаь декхараш. Пятилетка лард йолла хьалхара шу—ударни хилийта. Иштта теркам тІабахийта дІадоладаьд ахархошеи хьайбаш леладерашеи яр лоархІаме шу.

Л. ЯСИНЕЦКАЯ,
Сунженски района Щеча Эскара цІерагІча колхоза председатель.

Тха интервью

БархІлагІча пятилетка турпалаша дувц

из. Цхьабакъда, парте съезда болх беча деношка из болх беш хинна са новкъостий са ца лоІашн набара сийг ца беши къахьегаш хилар. Цунга хьежжа хилар балха хьокхам а — хІара бІаь жийн тхона хьахиннаб 139 Іаьхар. ХІанз тхоай беррига теркам царех цхьаккха ца къастийташ уж хьалкхедаь дахара тІабахийтаб оаха.

Тха даккхара бригада тІаийца декхар а лакха да. Укх шера хІара устагІанна тІера 8,5 килограмм тха ларга лаьрхІа да тхо. Из гІулакх а бригадана карагІдаргдолаш да. Са новкъосташа, Точиев Заьгамхана, Хажиев Асхьаба яхачох соахкарчул дикагІа да жа тхога диллача, хІаьта со а вац цу хІаманна шекволаш. ТІаккха дІадахача шера оаха хІара устагІанна тІера даьккхар 8 килограмм тха хилча ІотІакхета дезар ах килограмм мара дац.

□

ТАБАЦКОВА
Вера Георгиевна

ТАБАЦКОВА Вера Георгиевна
Тха колхоз дІаяхача пятилетке дикка дегІаеннай. Боахама рентабельность 68 процентага дІакхоачаш лакхъелар, хьахулаш бола цІена пайда хІара шера 200—300 эзар сом тІакхеташ пятилетка тІеххьарча шера 1, 2 миллион сом хилар.

Из де тха вІаштІехьдаьлар производства эффективность лакхъеш, кердадар лехаш, къахьегамхой йоакхо еш колхоза партийни организаци а колхоза правлени а тІегІоргта болх беш хиннадаь.

Кхы а дикагІа да хІанз парте юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхар. ХІаьта КПСС XXIV съезда делегат йолаш цига юрта боахама хетадаьча къамаьлашка къаьстта теркам тІабахийта ладийгІар аз. Колхоза экономикана тІагІертта интенсификаци яра са кер чу хинна уйла кхы а чІоагІйир цар.

Укх шера тІаийцача декхарех планал совгІа 3500 центнер ялат, иззал комсаш, 400 центнер дулх, 1000 центнер шура, 150 центнер тха дохча деза боахама къахьегамхой.

Иззал доккха декхар оаха тІаЭцаргдацар тхоай экономика низ, къахьегамхой хьинар ца довзаре. Эггара хьалха белгалбаха лов сона коммунисташ: жа Іуй Павлюченкой Шарашеви, комсий бригадана кулгалду Н. Ерошкина, механизатораш Л. Нутаеви, В. Павликови. Цу тайпарча наха шоай участкашка хьокхам гойташ кхахьегарал совгІа дукха общественни гІулакхаш чакхдоах. Царех латт тха боахама толамаш. Цудухьа цар морально а материально а сий дар тха кулгалхой декхар да.

□

ЛОЛАГАЕВ Ахьмад

Дукха тІехдика къахьегача тха района мехкдаьттахошта юкъера а ваьккхэ сай иззал сий дараз вахаш йоаккхача хана Даьхенна юхатекха варгвоаца декхар сайна тІадижалга дика кхетадеш ва со.

Тахан аз къахьег № 1 йолча районни инженерно - диспетчерски служба трапни установке. Укхаза геттара йоккха давлени а температура а хул, хІаьта цу установка дийнахьи буси кхо эзар тонн мехкдаьтта дІаозаш хилча ха йиш я гІулакх бегаш бе йиш йоацаш долга. Цудухьа цхьан минута а фийла воацаш висача хатар экхка тарлу.

Денна дикагІа къахьегара йола са уйла кхы а йоккхагІа еш я парте XXIV съезда наьха хьалторо айяра тІаийца программа. Из кхоачашъелга миллионаш болча вай мехка къахьегамхой хьинарах тийша да. Цох дІакхетабе гІерт со тхоай коллективера нах. Цу кхетамца кхеду аз сай бераш а, хІаьта уж тха цІагІа итт ма дий.

Укх деношка тхоай болх тоабара дукха вІашагІдетталуш къамаьлаш даьд оаха. Къахьегама мелагІа йолча участкашка дукхагІа теркам тІа а ухийташ производства эффективность лакхъяра лоархІаме мероприятеш белгалъяьй. Резервех йола уйла къахьегамхой дагара яийтац тахан КПСС XXIV съезда материалаш наьа дІайовзийташ болча тха агитатораша, лектораша. Из цар вІаштІехьдоал тха балхаца ювзаш цар уж ювцандаь.

□

БАБУКОВ
Владимир Георгиевич

Владимир Георгиевич
Тха дезале берригаш мехкдаьттахой хиннаб. Старопромыслашка хьалхийнав со. Цу районе мехкдаьтта кхоачаденнад яха кхераме уйла дукххача специалистий, болхлой дегашка чІоагІъяла йолаеннача хана институте деша вагІар со. Вахаш а хІаьта кхухьаш хиларца бехаежбшрдла практика а Старопромысле дІакхухьаш хиларца беха хьувзача мехкдаьттахой уйла кхетае хала яцар сона. Дукхханаьха буруш техача мехкдаьтта меттала хий хьаухар. КІоарга буруш тохара техника яцар. ХІаьта а кІезига бацар цу районе мехкдаьтта кхы а долаш хиларах тешам бовза бола специалисташ. Царца яр са уйла а.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«ВАШИНГТОНА ФЕЛ»

Америкера геттара гаьна ба вьетнамски тIом. Цу тIема зуламаш цунна довзац книжкаш тIарей газеташ тIарей, телефильмаш тIара а голливудски картинаш тIара мара. ХIаьта нах боабелга цу картинаш тIа мугIарерча американцашта из тIом, нагахьа санна театральни хьисапе беце а, дош доацар хIаьта а вета а хетийташ, селлара кинематографически хоза хетийташ хул.

Гучох, уж деррига хIамаш дага хинна хургдолаш да ветеранашта, Вашингтоне шоаш доаккхача шоллагIча а кхоалагIча а дийнахь (цига шоаш яьккхача ханах «вашингтонски фел» оал цар) Вьетнаме доаллар американцашта гаргадоаладе уж гIиртача хана. Города тайп - тайпарча моттигашка, сената къаьнарча зданена юххерча Конститьюшнл авеню, Капитоле лагIаш тIа партизански театра представленеш увттаяьй цар, атака ещ санна хьадаши сихей.

Цу атакай сценареш тIемо язъяьй. ХIаьта костюмаш тIаювхаши бокъонца дола цIий мехкадеши «генеральни репетицеш» яьй цар дукха ха йоаццаш Вьетнаме.

...Туристаш унзарбаьнна дIаюха байлар, салтий форма тIаювха, ветеранех вола цхьа ткъаьиттах саг, ловзорга автоматаш а кхувсаш, цIаьхха капиталийски лоаме тIа гIолла урагIа хьийдача хана. Вьетнамцаштеи вьетнамхаштеи тIехьа удар уж, хIаьта цар роль ловзаяьраш а уж ветеранаши цар подругаши бар. Салтий тIехьакхувра царна, кулгаш хьувзадора, лесттабеш лагIаш тIа Iобеттар, кара герз доацаш болча царна топаш еттар. Капитоле моакхаза лагIаш цIий кIеж Iояхар — бокъонца дола цIий-м дацар из, бакъдар аьлча, — цхьабакъда, сона бIаргаяйра кхераенна ши тIоара бата тIа хьатIа а теха лаьтта кхалсаг. Американски салтий чухьаьлхача юрта вахача сага сурт оттадеш хиннача ветерано шIогIа техар: «Йиша, йиша!». Автомат хьекхар, тIаккха из а лагIаш тIа Iовежар. Массехк минута яьнначул тIехьагIа лагIаш тIа бIарчча гув» «декъий» далар, хIаьта моакхаза тIара «цIий», дота а денна, геттара докъаделар, бокъонца дар санна.

— Укхаза долла хIама бокъонца долаш сачна дар... Со вац репетици е езаш, Вьетнаме санна дора аз долла хIама, — доккхаса а доахаш дувцар журналисташта ветеранех цхьанне, ши сигарета кагйир цо, кхоалагIъяр лотаяь валалехьа. — Кулгаш а хьувзадора, тIехьара тIа топ а еттар... Долла хIама, бокъонца ше хиннача тайпара дар. Вешта автоматаш-м ловзоргаш яр.

Цо лосттая ший низ ма кхоачча ловзарга автомат лагIаш тIа техар. ХIаьта вож парх аьнна еха дIаяхар. Цунна тIеххьа шоай автоматаш йохайир воккхар а.

Илли, илли — гIараш айалар Капитоле лагIаш тIа:

«ЦIабахкийта,
ЦIабахкийта тха вежарий!».

Илли лагIаш тIара гIетта а гIетташ, чIоагIа бека дув-кхера санна Капитоле купола кIалхара юхадекар.

ХIаьта туристаш юхха гIолла тIехбувлар, «цIий» Iатташта юстара а делхаш.

— Сенах кхер шо, — цIогIарч деттар царга. — Делале! Телевиденена доах шун сурташ.

ТIаккха цхьабараш корзагIбаьнна белакъежар. из ловзорга а мотташ. Цхьабакъда, дуккхачар, сона хетаргахьа дуккагIчар, кхетадора, из мел цIеяхашта да. ХIаьта итташ ветеранаштеи деррига а ялх дешах мара ца латташ хиннача цу илленеи тIехьабувлар:

«ЦIабахкийта!
ЦIабахкийта тха вежарий!».
Вашингтон.
(Телефонаца).

Г. БОРОВИК,
АПН соб. корр.

ВАЙ ЗАМАН КАГИРХОЙ

Беррига мехка кагирхой санна, дентаре денга энтузиазм лакхлуш, хьинар совдувлаш хьабоагIа вай республика кагирхой. Цар къахьегама, хьакъала дакъа да городий, юртий сибат эргадоаккхаш даьча доккхийча гIулакхашца.

...Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института филологически факультета пхелагIча курса студенташ дийша баьннаб. Цхьа бут баьлча паччахьалкхен экзаменаш дIаелча дипломаш хьа а ийца республика юртий школашка балха гIоргба уж. Уж ба кагирхошта коммунистически кхетам бала безараш. Дукха да цар де дезараш. Хьехархо декхарийла ва бера оамал йовза, цун талант гучаяккха, профессиональни лостам бала, цар кхетам замано дIа ма деххара лакхбе.

Кхоанача вахаре шо-шоай моттиг хьа а лаьца дIаоттаргбола кагирхой - студенташ тахан г. Грозне № 15 йолча интернате тIеххьара практика чакхйоаккхаш ба. Институте дийшача пхе шера урок ялара методиках, эрсийн гIалгIайн меттаехи литературахи мел Iоаяь теоретически знанеш практикаца ювзаш чIоагIъю цар тахан.

Хьехархо. Урок. Дешархо. Мел чIоагIа дувзаденна да цу дешай маIан! Вай замах мел йолаш йола теоретически информаци, литературе, меттешка мел хулаш дола хувцамаш — деррига а довза деза хьехархочоа. Цул совгIа ха дIа ме йода хулаш йола эргалонаш йовза, кийча хила а веза хьаизара хьехархо. Бакъда цох доалаш дац гIулакх. Керттерчарех да ше мел Iоаяь знанеш дешархошта дIаяла хар. Из декхар кхоачашде йиш яц керттерча даькъе урокагIа мара.

ХIаьта дешархо? Ма дукха ба школе «хала» дешархой. Дале а ший гIулакх цIенача дег тIара дезаш, цул а совгIа бераш дезаш, дIахо йодача ханара бера кхел дагайоаллаш волча хьехархочун хилац «хала» дешархой. Цунна корабоагIа царца бувца мотт. Лоацца аьлча декхараш дукха да.

Долче лоархIабергбий хIанз практикагIа бола студенташ царех?

— ЛоархIабергба! — майрра жоп лу цу хаттара практикантошта кулгал деш йолча Ужахова Кермий Розас. — Са безам ба кIоарга теоретически знанеш, бера психологи йовза студенташ Iоамабаьча института хьехархошта доккха баркал ала.

Сурта тIа, шоана гу кердача дешара шера денз коммунизм хьалхергIолча ноахале кхес гIоргболча кагирхой группа — Нохч-ГIалгIай педагогически института студенташ. Интерната дешархошта лургIолча аргIанарча урокагIа дувц царна Ужахова Кермий Розас.

И. Плиева сурт.

IИЛМАХО А ХЬЕХАРХО А

Фуд сага вахаре керттера дар? Дукхача нахага из хаттар дичча тела жопаш цаI шоллагIчох тара ца хила гарлу. Бакъда цар массане чулоцам цаI хурга. Даьхенна, халкъа боккхача маьхе дола гIулакхаш кхоачашдар. Ишта да вай заман наьха вахар. Укх очерка тIа айса вувцача сага вахар а пу тайпара хетт сона — ший юххьанца денз.

«...Са хана торонаш яцар деша. Цкъа дале нахага йиш яцар кIезигдукха а коа-карта кулг тоха ха йолча саго дергдолчох бовла. ХIаьта из торо кIезиг дукха йолчар а аьттув бацар шоай берага дешийта. Мича яр школаш? ХIаьта а дешар Iоамаде безам бар наьха. Цудухьа, шоашта а Iаяха дукха хIама ца ховча, писарашка телар бераш боккхача маьхах — шин а кхаь а Iатта маьхах. Иззал ахча Iоалеш дийнахь а бус а хьегаш цхьан шера къахьегарах кхоачам хилацар. Хьо ираз долаш хиннав, кIаьнк. Кхыча хана ваьв хьо. Хьо ваьв деша торо йолча хана».

ДагадоагIа Хьамзата ший дас эгтара хьалха школе ваха накъавоаккхаш, шийга даь из къамаьл.. Из дагадехача уйлане ерзюхь, дагадоха хургда цунна даь ша лайна Iазап. Мел дийцал цох дас! ТIаккха бIарг сийрда боал. Дагадох уж ханаш архивашкарча каьхаташ тIа маря ца йисалга.

Цхьабакъда сага йовза еза архивашкарча, хано IажагIдерзадаьча каьхата тIа йиса къизал а. Из йовза еза таханарча ден бемабоагIа хам бара. Цудухьа Хьамзата а йовз из.

Кхыча хана дунен тIа вала ираз хиннад. Хьамзата, ший дас ма аллара. Хьехархо ше наIарга ера цунна цхьоалагIча классе деша гIоргдолча берий списка тIа цун тайпан цIи дIаязъе. Из енаяр къьага денача дийнахь, бIаргагуш долча лоамашта «дихьара «дуне» цунна довзийта. ХIаьта юххьанца школа наIарсанагIа хоададалица йолча хана цунна моттар лоамашта дехьа вахар да, аьнна.

Хала дар юххьанца. Эрсий меттах ка ялацар. ХIаьта из ца хайча кхыдолча предметех а дикка кхета йиш мичай.

— Хьехархочоа дешара хьалхарча дийнахь «Iоха», аьнна сайга аьлча по яхар фуд ца ховш лаьттар со цхьан юккъа,—низткъа дагалуеш Хьамзата дешара хьалхара денош. Дале а дешарпарча безамо ший гIулакх дора.

ПиълагIча классе гуйрийна экзаменаш дIаяла ийзар. Хьамзат. ХьатIакхаьчар диктант язъю ди. Цох тийша дар кхувш воагIазун вахарера цхьаькха шу а доволда я дац. Эрсий мотт шаьрбанза хиларах гIалаташ дора. Бакъда парташта юккъе да хьалIой ухача хьехархочунна Горячкина Мария Алексеевнайна дика бIаргагора уж деррига гIалаташ. Уж шийна бIаргадайча, Хьамзата дешарцара безам дика бовзаза хьехархочо юххе Iо а хайна тоадир царех цхьадараш.

— Шу довзар. ПхелагIча классе деша хьалчуваьлар Хьамзат.

Цу хана денз аттача даьлар дешар. Ший гIулакх дир дешарпарча боккхача безамо. БархIлагIен ийслагIен ши класс цо цхьан шера яьккха хилар дIахайиадале шийх даьннача педагогически «гIалата» дукха уйла е езаш хиннаяц Мария Алексеевна. Хьамзата шийна-м цIаккха а йицлургьяц из хьехархо.

— Сай фу де деза хацар, эхь хетар. Ишта хинналецаре дунен духьа Iергвацар сай вахаре йоккха моттиг дIалаьцача хьехархочунца дIахо гIулакх ца леладеш, — йоах.

Цхьаккха а сага гучаялац ший талант бера хана денз. Долче хIаравар декхарийла ва ший дего дукхагIа къоабалбу болх. бе. Уж дешаш мадарра чIоагIдеш дола вахар да Хьамзата дар. Юкъера школа ше чакхъяьккхачул тIехьагIа педагогически институте деша ваха ловш вар из. Цун безам бар ший цIа, доттагIа хинна дIаттача школе болх бе юхава, берий дегашка, уйлашка боагача сийгах ала баккха, тхьовра Мария Алексеевнас шийна санна, царна новкъостал де. Из дIахайча, фу хургдар Мария Алексеевнайна цул доккхагIа совгIат, баркал!

Выпускной экзаменаш чакхйоаяа ди дар из. Селхан дешархой хинна беррига кагийнахи мехкарийи, царна хьийха хьехархойи гулбеннабар вIаши Iадика ювца. Царна хьалхашка къамаьл ду школа директора Новосельцев Николай Михайловича. Юххера а ший къамаьл чакхдаьлча Хьамзата белаж тIа кулг а дилла аьлар: «Дика физик веза школана».

...Хьамзат Ташкентски педагогически института физико - математически факультета студент хила. ХIаьта хьехархочун диплом хIанз ше болх беш волча Нохч - ГIалгIай педагогически институте ийцар Хьамзата. Цкъарчоа хетадала тарлора лийрхIар кхоачашлаь, даьннад аьнна. Бакъда цу [illegible]

...Московски паччахьалкхен университета лаборатори. Цу чу латт раскладушка. Дийнахь а бус а опыташ ю зIамигача саго, уйла ю, тIаккхача гIерт хьалхашка оттадаь декхар кхоачашде торо хулийтаргйолчоа. Юха а дех мотораш. Ах сахьата, сахьата наб яьчул тIехьагIа, юха а прибораш, формулаш...

Иштта дийшар Ибрагимов ИсмаIалий Хьамзата аспирантуре. Лабораторе раскладушка оттабаьбар цо керта чу уха уйлай зIы хоада ца еш деша, дIа-юха ухаш наькъа ха ца йоае. ХIаьта меллай уйлаша набаргара яьха уж бийсаш! Царех цхьан бус ера цун керта чу сийрда уйла. Хьамзата изобретени йир. ХIаьта дукха ха ялале диссертацена защита а йир. Дукха къахьийгар Iилмахочо моллагIча тайпара защита цох ца хилийтара. Юха а котало ХьамзатагахЬа хилар. ТIехьагIа шийна а наха а чIоагIа накъаяргйола выводаш йир цо физика тайп - тайпарча доакъошка, ший диссертаце темаца уж ювзаенна еце а. Уж кепатеха ара а яьнний СССР Iилмай академе тайп-тайпарча изданешка.

ХIанз Нохч - ГIалгIай педагогически институте болх беш ва Хьамзат. КхоалагIча курсе студенташта статистически физикахи термодинамикахи лекцеш еш, физика кафедра доцент ва, института Iилман балха проректор ва. Боккха а бехктокхаме а ба болх. Бакъда мелла чIоагIа болх беш ше хиларах общественни балха а доккха дакъа лоац. СССР Лакхехьарча Совета депутат хилар дIадахача дикь шера.

...Дукха ха яц из хинна. Института хьехархошеи студенташеи ловцаш а доахаш накъаваьккхар Iилмахо Нохч - ГIалгIай коммунисташа КПСС XXIV съезда делегаталла харжар. Москва водаш.

Доккхал деш ба Хьамзатах цунца болх бу цун новкъостий а. Из вовз царех цхьацабарашта студент волча хана денз. Цунах оал:

— Студента а хьехархочоа а эшшача хана новкъостала ва кийча ва, ший гIулакх тIех дика довз.

Цу дешашта дола тешал да аспиранташ лелабе бокъо енна хьехархо из цаI мара физика кафедре кхы ца хилар. ШоллагIа шу да цо аспиранташта Азиев Сурхойца Балашов Викторца болх бу.

Тахан кхоачашхиннад Хьамзата даьна дагалаьттар. Кхоачашхиннад цун ший дагалаьттар а, кхоалагIча курсе студент волча хана Коммунистически парте мугIарашка дIаэцаш «Сай Даьхенна сай низ меллаб гIулакх де дош лу аз» яха цун дешаш а. Бакъда Хьамзата шийна-м кхыча тайпара хетт:

— Вахара наькъа юхьиг мара яц сона карагIдаьннар. Керттера дар хьалхашка да.

Долче аьттув хилба хьа, Хьамзат, дIахо Iайха хьоргболча новкъа.

М. РАШИДОВ.

Тахани кхоанеи хургда

1 МАЙ

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА МАЙДА. 17.00 — 19.00. Тематически музыкальни концерт. 19.00 — 21.00. Документальни кинофильмаш хьокхаргда.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРАИ САЛАIАРЕИ ПАРК. 12.00 — 16.00. Массовикаш, ловзараш. 18.00. Музыкальни эстрада. Госфилармоне симфонически оркестра концерт. 19.30 Халхарий сайре. 20.00 кинолекторий «Хьоца, Россия» яха фильм-концерт. 18.00. Къайла театр. М. Ю. Лермонтова цIерагIча театра «Юхейнсай пхи минута» яха спектакль. 20.00 Госфилармоне эстрадни группа выступлени.

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. I Мая хетабаь сакъердам. 12.00 «БIаьстен оазаш» яха утренний. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00 «Маьрнана» яхача халкъа театра спектакль. 20.00. Кинофильмаш.

Н. К. КРУПСКЕ ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 10.00. Кинофильмаш хьокхаргда. 14.00. Берий сектора художественни самодеятельноста концерт.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 11.00. «Са Даьхенах дола дувцараш» яха кинофестиваль. 12.00. 1 майна хетадаь берий утренник. 13.00. «ДIайхача дегагара» яхача миниатюрай кагирхой театра выступлени.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДА КУЛЬТУРА ЦIА. 14.00. I Майца дувзадена дуккхача наха сакъердар. 15.00. Документальни фильмаш хьокхар. 17.00. «Красный молот» завода ДК эстрадни ансамбла выступлени.

2 МАЙ

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА МАЙДА. 17.00. — 19.00. Тематически музыкальни концерт (грамзапись). 19.00. В. И. Ленина цIерагIча ДК художественни самодеятельноста концерт. 20.30. Документальни кинофильмаш хьокхар.

С. М. КИРОВА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРАИ САЛОIАМЕИ ПАРК. 12.00. — 17.00 Ловзараш, массовкаш. 15.00. Къайла театр. Теникий Дагестански театра спектакль. 18.00. Музыкальни эстрада Грозненски гарнизона духовой оркестра концерт. 19.30. Халхарий сайре. 20.00. Паччаьалкхен филармоне эстрадни коллектива выступлени.

В. И. ЛЕНИНА ЦIЕРАГIА КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 12.00. «Любознайка» яха клуб. «Дуккха дар довза безам ба са» яха берий утренник. 16.00. Духовой оркестра концерт. 17.00. Вокальни балетнии студе концерт. 20.00. Эстрадни концерт.

Н. К. КРУПСКЕ ЦIЕРАГIА ДВОРЕЦ. 10.00. Хьадилла да «Къона ленинец» яха кинотеатр. 14.00. Художественни самодеятельноста концерт. 19.00. Художественни кинофильмаш хьокхар. 19.00 Халхарий сайре.

ХИМИКИЙ КУЛЬТУРА ДВОРЕЦ. 11.00. «Са мехка турпалаш» яха кинофестиваль. 12.00. Берий утренник. 13.00. «Седкъий кIаьнк» яхача къонача зрителя театра спектакль. 17.00. Химикий ДК духовой оркестра «ЛадувгIа вай Даьхен иллеш» яха концерт.

КЕРДАЧА СЕЗОНЕ

Тахан хьаеллаеннай С. М. Кирова цIерагIча культураи салалаIареи парка наIараш. Кердача сезонагIа города къахьегамхой безаме тIаэцара мукъача хана цар парке йоаккха ха салоIам кулаш, сакъердаме хилийтара хьалхе а кийчо яьй укхаза. Баьццара парк оал паркех. Из нийса да. ХIанз, Iалам мадарра дийндалара белгалонаш гучаьннача хана, къаьстта хоалу из. СалоIача наха маьхе да из. Малав тайп-тайпарча зизай хьажо, листача гаьнаша, кIотаргаша, цар Iино сапаргIата ца доаккхар!

Дийнденнад Iалам. Из Iалама закон да. Сага низагIа доацаш ше-шегIа хулаш. Цхьабакъда сага низаца да Iалама хозленаш кхы а хозьяр. Из шоай декхар кхоачашде хьежаб парка болхлой. Цхьа чIоагIа саьрех догIа дийлхачул тIехьагIа цIенлуча, къегача боса оагIонех тара я хIанз парк. Гаьнашта кIир техай, аттракционаш болх ба кийчъяьй, басараш хьекхад массанахьа а. ХIаьта лодкаш хехка басейн, цу чу леладергдоа итте а лодка керда да! Мелд уж наьха сапаргIата доаккхергдола дика гIулакхаш!

Бакъда са апа безам ба кердача сезонагIа наха болча сакъердама, тоама парке де лаьрхIача гIулакхех.

ПхийтталгIа май хьатIа кхачалехьа болх бе йолапургья керда аттракцион, Бакъда из массанена лаьрхIа яц. Из лаьрхIай денал долашагIа бараш та. Ракетоплана гIандаш кхестаргда массе а оагIорахьа. Боккъала бола «денал дорий го» хургба из.

Уйла яьй парка оакхарашца сакъерда лургдолча кагийгIчар а. Хьаелларгья оалхазарий, оакхарий уголок. Цига хургда оалхазараш: павлинаш, гIиргIажаш, бовнаш; оакхарий, акха гаьзарий, саьрч, пийгаш, енотовидни жIалеш дукха оалхазараш. Хетаргахьа кIезига хургбац царга хьежа лоераш.

Дукха мероприятеш чакхйоахаргья парке города художественни самодеятельноста творческий коллективай низашца. Тахани кхоанеи сакъердаргда бIаьстан цIей дездеш болча города къахьегамхоша цIей дездара кийчбаьча халкъа сакъердаме. «Машар — къахьегам — май» яхача девизагIа чакхйоаккхаргья из йоккха мероприяти. «Къайлача театре Лермонтова цIерагIча коллективо оттаергья «Юхейнсай пхи минут» яха спектакль. ХIаьта шоллагIча мае парке болх беш хургда Дагестанера дена теникий театр. Из я бераашта лаьрхIа мероприяти.

Къаьстта ала безам ба Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института «Интеграл» яхача художественни самодеятельноста эстрадни оркестрах. Ерригача сезонагIа болх бергба цо парке. Ший низашца концерташ увттадергда. Моттигерчеи мехка цIи хезачеи композиторий произведенеш дукха я цар репертуара юкъе.

Дукха я къахьегамхошта лаьрхIа парке чакхйоахаргйола мероприятеш. Уж ерригаш а ювца езац. ХIаьта а цхьаьрегIа ца дийцача далац. уж я 9 мае — котален Дийнахь чакхъяккха лаьрхIа республика кагирхой напайоазонна хетаяь выставка, «ЦхьоагIонца ба вай низ» яха интернациональни сайре, иштта кхы дукха яраш.

Юххера а апа деза дIадахача шерашка ца хиннача тайпара кийчдеча цIейх. Из да Советски кагирхой Денна хетадаь театрилизованни цIей, Цун идея я вай кагирхой Дунен кагирхошта юкъе эггара ираз долашагIа хилар хьахьекхар. ХIанзале кийча я цун сценарий. Цу тайпара кийчду шоллагIа цIей хетадаь да къахьегама.

Уж деррига дика гIулакхаш кхоачашду тахан денз культураи салоIареи парке города, республика къахьегамхошта.

А. АУШЕВ.

НОЧХ-ГIАЛГIАЙ АССР ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗА ПРЕЗИДИУМЕ

Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза правлене президиумо сацам баьб:

«Парти — вай баьчча» яхаш девиз а йолаш йола конкурс 1971 шера 1 августе кхаччалца дIаяхьа.

Материалаш укх адресагIа яхкийтар дех оаха: Дзержинске улица, 21, радио ЦIа «Конкурса» аьнна тIаяь белгало а йолаш.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллей Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара гIаьхкьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 18—23, Грозне 20—22 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

СИЙ ДОЛА ГIУЛАКХ

Республика халкъа боахаме къахьегаш бIаьш эзараш къахьегамхой ба. Iай а аьхки а, дийнах а бус а хадданза шоаш беча балхаца хьаккол цар халкъа рузкъа. Фу хургда цул сий долашагIа! Цхьабакъда иштта сий долаш гIулакх дя толаме къахьегаш боахкарий уж балхах мукъа йолча хана сапаргIата даккхар, кхетам лакхбар. мехкара, доазол дехьара кердадараш царна дIадовзийтар. Цу тайпарча сий долча гIулакхах енна йоакха художественни самодеятельноста дукха коллективаш я Грозненски района агитбригадашца.

Йоккха, сакъердаме я агитбригадай программа. Вай мехкарча а доазол дехьарча а композиторий иллеш, тайп - тайпарча халкъий халхараш, лоаца инсценировкаш, стихаш, кхы а дукха номераш. Цхьабакъда концерташ хьокхарах доалаш дац гIулакх. Къахьегамхой кхетамга хьежжа йоашхаш ювца еза КПСС XXIV съезда материалаш, мехкара, мехка арахьара кердадараш. Из гIулакх деш лаьрххIа лектораш ба агитбригадашца.

Цу тайпарча агитбригадаех я Атагински культура ЦIен, Гикаловски культура ЦIен агитбригадаш. БIаьстан кхашкара балхаш дIадоладелча дена юрта боахама къахьегамхошта гIулакх деш лел самодеятельни артисташ. Масала, цIераш яьхача агитбригадай коллективай кIоарта чулоацам бола, ладувгIарий чIоагIа безам тIабода сакъердаме программаш яйзай байнача бетта Ермоловски коатIара оалхазараш леладеча совхоза. «Атагинский», совхоза. Ермоловски хьунпромхоза, кхыча предприятей къахьегамхошта. Цул совгIа республика агитпоездашца а хиннай уж локлективаш.

...Делкъел тIехье яр шин культура ЦIен ткъаь сагах латта агитбригада Грозненски района Ермоловски хьунпромхоза Урус-Мартанерча цехе кхаьча ха. Агитбригадай кулгалхоша лийрхIача тайпара, делкъийна нах балхах мукъа болча ханна кхаьчар объекте. Къахьегамхой дог айдена бар хьаьший - артисташ баьхка. Берригаш а гулбелар Мартан яхача хи йисте баь тIа Маьлха зIанараша сийрда яьккха яр моттиг. Шоай болх дIаболабар М. Тахаева, Р. Амирханова кулгалдеча коллективаша.

Сакъердаме яр йийша лекцеш. ХIаьта керттердар да хьун боахама болхлоша кхетаергйолча тайпара уж йийша хилар. Иштта безаме тIанийцар балха къаракъаш, корта бохабу малараш меларш, кхылола тIехьалиса гIулакхаш доахкараш бегбоаха инсценировкаш. Цул тIехьагIа иллеш, ашараш, халхараш! Къаьстта белгала яр «Кавказа ашараш» «Вайнаьха йоI» яха иллеш кхаьнеца. боккхийча наьха халхараш.

СУРТА ТIА: Концерт луш я агитбригада.

И. Плиева сурт.

Хьажа, ладувгIа

ТЕЛЕВИДЕНИ
1 МАЙ

9.45 — Интервидени Москва. Ше майда. Къахьегамхой дунен халкъашта юкъера барт — йиш хилара денна — ЦхьоалагIча кайна хетань передача. Марша доагIалла цхьоалагIа май! Дезача ден концерт. 14.45 — Кердадараш. 15.00—«Дядя Степа милиционер ва» яха а. «Винни-пух» яха а мультипликационни фильмаш. 15.30 — «Тишка мишта дийхар оаха» яха телевизионни художественни фильма-премьера. 16.25 — «Хьалхара концерт. Чайковский. ДIаоал дунен халкъашта юкъера лауреата Крайнева а. Ерригсоюзни радион Центральни телевиденеи Шостаковича хьалхале лелаеча. Поккхача симфонически оркестро а. 17.00 — «Почтовый роман» яха художественни фильм. (хьалхарен шоллагIен серн). 19.15 — Шоана, бераш. 19.45 — Къахьегамхой дунен халкъашта юкъера барт — йиш хилара ди цхьоалагIа май лездарах йола репортаж. «Ха» информационни программа. 20.45 — Дезача ден концерт. 21.30 — ЦхьоалагIа май Грозне. Спецвыпуск. 22.00 — «Сийка огонек». 24.00 — Кердадараш. Передачай программа.

2 МАЙ
ТЕЛЕВИДЕНИ

8.45 — Передачай программа. 8.50 — Берашта йола Iуйранара гимнастика. 9.00 — Кердадараш. 9.15 — Дешархошта. Йола дезача ден выпуск. 9.45 — Музыкальни киоск. 10.20 — Хьайбай дунен тIа. Передачана юкъе дакъа лоац СССР халкъа артисташа Згуридеси Образцовеи. 11.15 — Советски эскарен флотен бIухошта. «Тхо салти да» Ростовера передача. 11.45 — ДоттагIлен ашараш. Эстрадни концерт. 12.15 — Къовсам юкъе художникаш. 12.45 — «Карусель» яхача телевизионни обзрене дакъалоацача художественни самодеятельноста коллективий дезача ден концерт. 15.30 — «Дошо антилопа» яха берашта йола мультипликационни фильм. 16.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Спартак» (Москва). «Динамо» яхача Центральни стадионера передача. 17.45 — Нохч - гIалгIай ашарий концерт. 18.05 — «Теший, хьо, тешаций хьо» яха телевизионни художественни фильма - премьера. 19.25 — Нохч - гIалгIайче дезача дийнахь. Спецвыпуск (гIалгIай, нохчий, эрсий меттала). 20.00 — «Ха» информационни программа. 20.30 — «Кхойтта гIанд» яха миниатюрай телевизионни театр. 21.40 — «Къилбаседехьа сатассар» яха фильм-концерт.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, (11 3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культураи, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Револоюце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05098 Заказ № 4656